

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden hó 15-én két iven
és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.
Nem tagok egész évre 2 trttal fizethet-
nek elő

Szerkesztőség és kiadóhivatal: az „Erdélyi
Gazdasági Egylet“ titkári hivatalában (Kolozs-
vár, Belközép-u. 11. sz.) hová a lapot illető
minden küldemények intézendők.

Hirdetések a legjutányosabb áron vétetnek fel.

Az „Erdélyi Gazda“ munkatársai.*

Szerkesztőségünk kérésére újabban szivesek voltak mun-
kásságukat lapunk részére felajánlani:

*Benedikti József, Földes János, Földváry László, Gálffy
János, Hadviger Albert, Hódy Árpád, Hutya Ferencz dr.,
Jablonovszky József, Jakabházi Sámuel, Kemény Béla br.,
Kiss Ernő, Kun István gr., Nagy Károly, Preiss Hugó dr.,
Sebestyén Arthur, Szantner Lajos, Szilágyi Miklós, Szilárd
Ferencz dr., Ugron Zoltán.*

*

E nevekkel munkatársaink száma 118-ra emelkedett.
Oly erő ez, mely a lapunkkal szemben támadható legkénye-
sebb igényeket is kielégítheti. Nem akarjuk azonban ezzel
azt mondani, hogy most már elegenden vagyunk, mert hisz a ha-
ladásnak nem lehet netovábbja s minden intézménynek nőnie
kell, ha szellemi és anyagi ereje gyarapodik. Kérjük azért
minden érdeklődő olvasónkat és a gyakorlati élet terén mű-
ködő gazdatársainkat, hogy lapunkat közzélu, üdvös tev-
kenységében minél többen igyekezzenek szellemi munkájuk-
kal segíteni.

* Mult számunkra késve érkeztek.

EGYESÜLETI ÉLET.

Az „Erdélyi Gazdasági Egylet“ egy hónapja.*

(1896. január.)

Ezeredik évünk első hónapjában egyletünk tevékenységét is tulnyomóan a millenniumi kiállítás ügyei foglalták le. Köztudomásu, hogy még pár héttel ezelőtt az erdélyi részek mezőgazdaságának a millenniumon való méltó képvisellete nagyon kérdéses volt. Ezen segitendő, egyletünk a leghathatósabb akció kifejtését határozta el s e czélból előzetesen az illetékes kiállítási irodával, sőt magával a földmivelésügyi Miniszterrel is — több ízben, írásban és személyesen tárgyalt. Megbizott képviselője: Dr. Szentkirályi Ákos, személyesen kereste fel hazarészünk nagyobb gazdáit, kik közül már idáig is számosokat sikerült megnyernie a millenniumi kiállítás pártolására.

Egyletünk emellett anyagilag is hathatósan támogatja a millennium ügyét. E hónapban fizette ki a gazdasági egyletek kollektív kiállításának megszavazott 600 frtnyi segély utolsó 200 frtos részletét.

Megiratta és felküldötte Monografiáját; bejelentett több — működésére és ügykezelésére vonatkozó — objektumot.

Be fog mutatni egyletünk állatkiállítási szakosztálya — ha anyagi ereje ezt lehetővé teendő — hazarészünk szarvasmarha-tájfajtáiból 24 jellegzetes példányt.

Szóval: e tárgyban egyletünk a legodaadóbb érdeklődést és működést tanusit.

Gyors és erélyes lépéseket tett egyletünk a sertésvésznek erdélyi részeinkbe való behurczolása ellen, mely akciónak, hogy — sajnálatunkra — eredménye nem lett, annak oka más körülményekben keresendő. E tárgyban részletes információt nyújt mai számunk jeles tollal megírt első cikke.

A kolozsvári és brassói katonai élelmezési raktárakban előállított és onnan egyletünk által jutányosan átvett takarmánykorpából január folyamán több egyleti tag fedezte szükségleteit.

* E rovatban jövőre áttekintő képét adjuk egyletünk egy-egy hónapi működésének, beléletének, időrendben, úgy, amint a ténykedések egymásután következtek.

Szerk.

Az egylet heremagtisztító raktára e hónapban körülbelül 150 mm. lóhere-magot tisztított ki. E mennyiség az egy év előttihez képest nagy visszaesést mutat, melynek oka az árak váratlanul jött depressiójában rejlik. Mindazáltal gazdáink — főképp vetőmagjuk előkészítése céljából — ujabban mind többen-többen veszik igénybe ezen intézményünk hasznos segítségét. A lóheremag árak 25—35 frt közt variálnak. Gazdáink közül többen vették igénybe az értékesítésnél tisztító raktárunk közbenjárását s ez esetekben az előbbirt árak érettek el.

E hónapban, sőt már a megelőző év utolsó időszakában is, egyletünk több külföldi (német, orosz, francia, dániai stb.) nagyobb czéggel lépett érintkezésbe az erdélyi lóheremag értékesítése céljából, ezen akció azonban az ígért alacsony árak s főképp az üzletkötésnek a nagy távolság miatt való nehézségei miatt — kevés sikerre vezetett.

Az egylet hivatalos közlönye: az „*Erdélyi Gazda*“ érdekében kifejtett akció a következőkben foglalható össze:

A szerkesztőség szakirodalmunk több száz művelőjét külön levélben kérte fel lapunk szellemi támogatására, illetve a munkatársak közé való belépésre s bár e felhívások mindenikében évenként 2—3 cikk írásának megígérése kéretett, mégis 97 új, jónevű munkatársat nyert e lépés következtében az »Erdélyi Gazda«.

A lap anyagi viszonyainak javításához nagyban hozzájárult a hirdetések eddigi árainak leszállítása és az ennek következtében csupán e hónap alatt felvett 900 forint értékű éves hirdetés, melyből tiszta haszon gyanánt felvehető 750 frt. Ez azonban még tovább fejleszthető.

Az egylet pénztári forgalmának nevezetesebb adatai a következők:

Nagyobb bevételek: Regále kötvények szelvénye: 2125 frt 12 kr; Köztelek bér $\frac{1}{2}$ évre: 250 frt; Kolozsmegye alapítványa: 100 frt.

Nagyobb kiadások: Millenniumi segély utolsó részlete: 200 frt; Monografia tiszteletdíja: 100 frt; a nagy-nyedi vinczellérképezde részére ösztöndíj: 300 frt; Ajtay-nyomdának Monografia és más nyomtatványokért: 116 frt 25 kr.

Ülést tartott az egylet januárban hármat: 1 igazgató

választmányit és 2 lapfelügyelő-bizottságit, melyekről alább külön tudósítás olvasható.

Az ügykezelést, illetve a titkári hivatal ezen hónapi működését a következő adatok világítják meg:

Beérkezett és kiadott ügydarabok iktatói száma január 1—31-ig: 336. Ebből az érkezőkre esik 283 drb., a kiadottakra 53 drb.

A 336 iktatói szám alá bejegyzett ügydarabok közül volt: Ülési tárgy: 20; utalványozás: 41; elnöki: 14; titkári iroda által intézett: 18; »Erdélyi Gazdá«-ra vonatkozó: 148; állatkiáll. szakosztályi: 1; heremagtisztító-raktár ügyben: 23; bizalmi: 17; ad akta: 54 drb.

A *postakönyvek* tanúsága szerint elküldetett a titkári iroda által e hónapban: 12 hivatalos és 320 portós levél. Ezen összesen 332 levél 95 ügyben és ugyanamnyi szöveggel iratott.

Ezekben óhajtottam az egylet január havi életnyilvánulásait vázlatosan előtüntetni. Ami e helyen felemlítve nincs, az a következő ülési referádákban felfalálható.

* * *

Igazgató-választmányi ülés. Január hó 16-án a tagok nagy részvétele mellett tartotta meg egyletünk választmánya rendes havi ülését.

Jelen voltak: *Szabó József*, elnök; *Br. Bánffy Ernő*, alelnök; *Csermák János*, pénztárnok; *Gr. Bély Ákos*; *Gr. Bély Kálmán*; *Gyárfás Benedek*; *Vinczenti Károly*; *Réti János*; *Jakab László*; *Benkő Mihály*; *Dr. Szentkirályi Kálmán*; *Molnár Sándor*, jogtanácsos; *Br. Maunsberg Sándor*; *Ritter Gusztáv*; *Szabó Sámuel*; *Vörös Sándor*; *Nagy Lajos* és *Tokaji László*, titkár.

A december havi pénztárforgalom 2923 frt 47 kr. bevétel, 2149 frt 14 kr. kiadás és 774 frt 33 kr. maradvánnyal, mely 1896-ra áthozatott, helybenhagyatott.

Küлтaltatott: a gazdasági egyletek millenniumi kollektív kiállítására megszavazott 600 frt segély utolsó részleteül: 200 frt. Az egylet monografiájának megírásáért tiszteletdíjúl: 100 frt.

Felolvasatott a Földmívelésügyi miniszter három rendbeli leirata: A heremagtisztító-raktár egy ügyletére vonatkozólag utasítás (1361. i. sz. 1895); *Molnár István* jelentése a szentpétevári

1894. évi kiállításról (1374. i. sz. 1895); Dr. Hutyra F. jelentése az állategészségügyről 1894-ből (1379. i. sz. 1895) és a Kereskedelmi Minister válaszeirata az »Erdélyi Gazda« szerkesztőségének adandó vasúti szabadjegy tárgyában. (177—1896. i. sz.)

Felolvastatott a lapfelügyelő-bizottság január 4-iki ülésének jegyzőkönyve, mely az egyesület hivatalos lapjának: az »Erdélyi Gazda«-nak szellemileg és anyagilag való erősödését tünteti fel.

Egyleti titkár bejelenti, hogy a lap számára felvett állandó éves hirdetések értéke e hónapban 800 forintra emelkedett.

Tárgyaltatott egyesületünknek a sertésvésznek hozzánk való behurcolása ellen kifejtett akciója, melyről lapunk mostani első cikke bőven referál.

Elintéztetett több, a millenniumra vonatkozó ügy.

Tárgyaltatott a marosvásárhelyi keresk. és iparkamara f. évi jan. 5-iki átirata, melyben az Ausztriával fennálló vámszövetség ügyében alkotott véleményét — pártolás végett megküldi. Az egyesület e kérdésben adandó véleményének megállapítására a választmány Vörös Sándor elnökle alatt egy bizottságot kért fel, melynek tagjai: *Benkő* Mihály, *Jakab* László, Dr. *Szentkirályi* Kálmán és *Vinczenti* Károly.

Egyleti titkár bejelenti, hogy Gróf *Nemes* Vincze, az egyesület alapító tagja Bécsben meghalt.

Új tagokul bejelentettek: a »Zalathnai kénkovandipar Részvénytársaság« Budapestről alapító tagul, *Ajtay* Géza M.-Szengyelből és *Engi* Elek N.-Ernyéből évdíjas tagokul.

Tudomásul vétetett az egeresi műtrágya-gyár ajánlata, mely szerint az egyesület tagjainak gyártmányai árából 8% kedvezményt ajánl fel.

Több folyó ügy elintézése után — az ülés befejeztetett.

* * *

Lapfelügyelő-bizottsági ülés. Egyesületünk hivatalos lapjának felügyelő-bizottsága január hó 30-án ülést tartott.

Jelen voltak: Br. *Bánffy* Ernő, elnök, *Jakab* László, Br. *Mannsberg* Sándor, Dr. *Szentkirályi* Ákos, *Vinczenti* Károly és *Tokaji* László, titkár.

Egyleti titkár-szerkesztő bejelenti, hogy a szerkesztőség felkérésére a lapnak szellemi támogatását, illetve közreműködését ígérte 97 új munkatárs, köztük szakirodalmunk több előkelő nevű művelője és számos elismert tekintélyű gyakorlati gazda, kiktől már idáig is 27 nagyobb önálló közlemény érkezett be a lap számára.

Bejelenti továbbá, hogy a lap számára felvett éves hirdetések értéke — a legutóbb beadottakkal — a 900 forintot meghaladja.

A bizottság ezeken kívül több — a lapra vonatkozó — részletkérdést és folyó ügyet intézett el.

T—i.

* * *

Meghívó. Az „Erdélyi Gazdasági Egylet“ igazgatóválasztmánya folyó hó 20-án (csütörtökön) d. u. 1/4 órakerülést tart az egylet hivatali helyiségében (Kolozsvárt, belkőzép-u. 11. sz. alatt), melyre a tag urakat tisztelettel meghívja: *Az elnökség.*

Meghívó. Az »Erdélyi Gazdasági Egylet« lapfelügyelőbizottsága f. hó 29-én (szombaton) d. u. 4 órakerülést tart az egylet hivatali helyiségében, melyre a tag urakat tisztelettel meghívja: *Az elnökség.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A sertésvész ügye nálunk.

Ismeretes, hogy a múlt év tavaszán előbb a kőbányai sertéshizlaló-telepen s utóbb az ország különböző vidékein járványosan fellépett sertésvész hazarészünket — azaz 15 vármegyét egy csomóban — hónapokon át érintetlenül hagyta.

Ennek az örvendetes eseménynek főoka mindenesetre az, hogy mi félreesünk a forgalom irányától s hogy felénk csak ritkán áramlik egy-egy árúcikk; sertést pedig mi annyit tenyésztünk, hogy — rendes viszonyok mellett — ebből csak kifelé mehet, de be nem jön.

Mi tehát a sertésvész miatt nyugodtan voltunk és biztonságban éreztük magunkat, hiszen manapság hazarészünkön még transito sem szállítanak idegen sertéseket, az iránt pedig már kétségünk sem lehetett, hogy a belforgalom szabályozására és az állategészségügyi szolgálat ellenőrzésére hivatott tényezők főfigyelme első sorban is arra fog irányulni, hogy

a vérszentes területekre a bántalom be ne hurczoltassék. Tizenöt vármegye egy csomóban, egymásba ékelődve és nagyobbára magas hegylánczolatall elválasztva az anyaország-tól, ha már hónapokon keresztül vérszentes maradt, gondoltuk, csak nem kerülheti el a tényezők figyelmét, hogy továbbra is megtartassék ilyennek.

Ebben a jó hiedelemben talált minket az ősz és így közeledett be a makkoltatás ideje. Az tudva volt, hogy a sertés kivétel teljes szünetelése, — a kőbányai nagy kalamitás és az ország nagyobb részének a járvány által történt fertőzése mellett gazdáink nem adhatták el készleteiket. Arra is lehetett volna következtetni, hogy a nagy tömegben visszamaradt készlet részére mindenki keresni fogja az olcsó elhelyezést. És mi volna olcsóbb, mint a makk? Az érdekelt tenyésztők és még inkább a merészebb spekulánsok természetesen ott vették a makktermést, a hol olcsóbb volt; a makkos erdők tulajdonosai pedig annak adták a termést, a ki jobban megfizette. Ez így természetes is, csak hogy ebből az a veszedelem keletkezett, hogy a teljesen vérszentes erdélyrészi vármegyék-ből Bihar, Arad- és Szilágymegyébe, viszont más fertőzött vármegyék-ből az erdélyi erdőségekbe jöttek-mentek a sertésfalkák. Ebben a veszedelmes forgalomban egyrészt a földmivelésügyi miniszterium 35.500., 72.132. és 83.695'889. számú rendeletei védelmeztek volna, ha már ekkorra az a nevezetes kákátúz ki nem aludt volna. Tudvalevő, hogy a kákának nincsen izzó parázsa s a mint kiálszik, hideg hamuját szétszórhatja a legkisebb szellő is. Nó hát ilyenforma nálunk a közfelbuzdulás és a közigazgatás; nagy csörtetve tör elő csak azért, hogy a következő kis szellőcske üres, hideg hamuját elseperje.

A falkák ide-oda szállítása megtörténvén, az adott viszonyok között még egy mód kínálkozott, melynek teljes és gyors alkalmazása által a betegség behurczolásának esélye a minimumra lett volna szállítható.

E végből az »Erdélyi Gazdasági Egylet« igazgató-választmánya november hó 28-án a következő felterjesztést intézte a földmivelésügyi miniszteriumhoz:

1895. sz. Nagyméltóságú Miniszter úr! Kegyelmes Urunk! Hazarészünk gazdaközönsége félve gondol arra az eshetőségre, hogy valamelyik ragadós állati betegség nagyobb elterjedése miatt az ezt követő forgalmi korlátozások és direkt veszteségek súlyosan ránehezednek, de különösen fél attól, hogy a sertésvész néven újabban megismert és nagy elterjedésre jutott betegség hozzánk is behurczoltatik és sertésstenyésztésünket veszélybe dönti.

Hogy az erdélyi részekbe ez a betegség eddig még nem fészkelhette be magát, az onnan van, hogy hazarészünk területére csak ritkán hoznak idegen vidékről állatokat s így, a ragály behurczolásának lehetősége csak kivételes alkalmakkor áll fenn.

Ilyen alkalom a mostani, midőn Bihar és Arad vármegyec erdőségeibe több ezer sertés van tőlünk makkoltatás végett kihajtva, melyek ott fertőzött helyekről került nyájakkal is érintkezhetnek.

Biharmegye egy részében tényleg uralkodik a sertésvész, míg a ragadós száj- és körömfájás ugy Bihar-, mint Aradvármegyében nagyon el van terjedve; az erdélyrészi vármegyék pedig — Hunyadmegye kivételével — ettől is évek óta mentesek. Másrészt hallo-más útján arról is van tudomásunk, hogy az említett erdőségekben makkoló sertések között betegedések és elhullások is jelentkeztek.

Nem tudjuk, hogy ezen betegségek mibenléte és természete ott az erdőkben szakértők által meg lesz-e állapítva, de hazarészünk sertésforgalmának biztosítása és a ragály behurczolásának meggát-lása végett azon alázatos kéréssel fordulunk Nagyméltóságodhoz, hogy méltóztassék az általunk érintett indokokat kegyesen figye-lembe venni és egyrészt sürgős nyomozatot indíttatni az iránt, hogy az említett erdőségekben makkon levő sertések között milyen természetű betegségek fordultak elő, másrészt pedig ezen nyájaknak vagy állandó, vagy csak a hazaszállítást megelőzőleg néhány napra terjedő megfigyeltetése által méltóztassék kisebbi-teni azon veszélyt, mely hazarészünk gazdaközönségét érhetné az által, ha ezek a visszatérő nyájak a sertésvész vagy a ragadós száj- és körömfájás ragályát hozzánk beczepelnék.

Tiszteletteljes kérésünk ismétlése mellett vagyunk Nagymél-tóságodnak: Kolozsvárt, 1895. nov. 28-án. Mély tisztelettel: Szabó József egyll. elnök. Tokaji László egyll. titkár.

A gazdasági egyesület ezen felterjesztésére érdemleges vá-lasz a miniszteriumtól nem érkezett, hanem rövid úton tudom-ására hozatott az elnökségnek, hogy nevezze meg azokat a helyeket, hol a visszaszállítandó sertések vesztegeltetését szük-ségesnek tartaná és adjon véleményt, hogy mi módon és hány napig történjék a veszteglés.

A miniszterium ezen óhajtásának megfelelőleg azonnal, azaz december hó 7-ikén elküldetett a pótfelterjesztés, mely szerint Hunyadmegyében Zám-nál, Kolozsmegyében Csucsá és Feketető-nál javasoltatott a visszaszállítandó sertésfalkák 10 napi megfigyelése. Mivel azonban december 21-ig nem történt e tekintetben intézkedés, az elnökség a következő sürgönyt menesztette a miniszteriumhoz:

»November 28-iki és december 7-iki 1213. számú feliratainkra, melyet a sertésvész tárgyában, illetve az arad- és biharmegyei erdőkben makkon levő erdélyi sertések megfigyelése tárgyában tettünk, kegyes intézkedését a zámi és feketetői veszteglők felállítására vonatkozólag sürgősen kérjük, annyival is inkább, mivel már tudomásunk szerint Szilágyvármegye is újabban inficiáltatott, mely okból a megfigyelés esetleg Zsibón is szükségessé válhatik. *Erdélyi Gazdasági Egylet.*»

Ezen távirati sürgetés után január 2-án Kolozsvármegye alispáni hivatalához a következő sürgöny érkezett:

»97.747—1895. sz. *Alispánnak Kolozsvár.* Erdélyi gazdasági egyesület azt kéri, hogy ragadós betegségeknek Bihar- és Aradmegyei erdőkben makkon levő sertésekkel leendő esetleges behurczolásának megakadályozása céljából Feketetőn 10 napi megfigyelési állomás állíttassék fel; nincs kifogásom az ellen, hogy a visszahajtandó sertéseknek elhelyezésére szükséges fedett helyiségek felállítására és a sertéseknek 10 napig tartó megfigyelése iránt saját hatáskörében intézkedjék. Ottani gazdasági egyesülettel jelen rendeletemet közölje. *Földművelésügyi m. kir. Miniszter.*

Ez a sürgős leirat az egylet igazgató-választmányával is közöltetett, de ekkorra már tárgyalanná is vált, mivel december hó vége felé a nagyobb mérvű havazások miatt a sertésfalkákat haza kellett szállítani.

Feltűnő, hogy ez az ügy a magas miniszterium részéről egészen más szempontból bíraltatott el, mint a miként azt a gazdasági egylet igazgató választmánya remélte.

Az itt szószerint közölt iratokból ugyanis az tűnik ki hogy az igazgató választmány ismervén a helyzetet s annak fenyegető voltát: *olyan preventív intézkedések bevezetését látta volna szükségesnek, melyeknek elrendelésére és keresztülvitelére egyedül a központi hatalom van hivatva.* Az egyes törvényhatóságok jogkörét törvényeink és a miniszteriumok ál-

tal kiadott rendeletek szigoruan körvonalozzák, ők tehát olyan intézkedéseket, melyek a tulajdonosok szabad rendelkezési jogát érintik, csakis akkor tehetnek, ha a törvényekben vagy rendeletekben megszabott feltételek megvannak. Ebben az esetben ez a feltétel az lett volna, ha egyik vagy másik hatóság területén a sertésvész tényleg megállapittatik; az egylet választmánya pedig épen arra törekszik, hogy ez nálunk ne következék be, illetve, hogy a betegség be ne hurzoltassék.

Nagy tehát itt az eltérés a felfogásokban és törekvésekben, mi még nagyobbodik akkor, ha a magas miniszterium fenti sürgönyének eme kitételét: »nincs kifogásom az ellen« stb. tüzetesebben fontolóra vesszük. Ebből világosan látszik, hogy a miniszterium ezt az ügyet nem vallotta a magáénak, talán terhére is volt; de hogy épen semmi nélkül ne hagyja ügyünket, nem kifogásolta volna, ha Kolozsmegye alispánja Feketetón megfigyelő helyiségeket rendeztet be és ezzel megkezdí a védelmet az erdélyi részek gazdaközönségének az érdekében. Hogy ehhez pénzt és szakembereket honnan vett volna a vármegye Alispánja, ha véletlenül ez a leirat idejében érkezett volna meg, azt nem tudjuk, de annyi világos előttünk, hogy *a mi állategészségügyi érdekeink sokkal gyorsabb és sokkal határozottabb megítélést és ellátást követelnének.*

Az egylet választmánya még ezen szomoru tapasztalat után is állhatatosan remélve: a következő feliratot intézte a földmivelésügyi miniszteriumhoz:

»Sz. 150—1896. II./5. Nagyméltóságú Miniszter úr! Kegyelemes Urunk! Tisztelettel hivatkozva mult évi november hó 28-án 1213. szám alatt, — valamint pótlólag ugyane szám alatt deczember 7-én kelt feliratainkra, nemkülönbén deczember 21-én feladott sürgönyi kérésünkre és Nagyméltóságodnak 97,747—1895. szám alatt kelt, Kolozsmegye alispánjához intézett és velünk is közölt sürgönyi magas leiratára, tisztelettel jelentjük, hogy a bihar- és aradmegyei erdőkön makkoltatott erdélyi sertésnyájak időközben haza hozatván, a *Feketetón* és *Zámon* tervezett megfigyelő állomások felállítására tárgytalanná vált.

Ezuttal azonban, tekintettel arra, hogy erdélyi vármegyék ma még feltétlenül vészmentes területnek

tekinthetők, a következő tiszteletteljes kéréssel járulunk Nagyméltóságod elé:

Kegyeskodjék rendeleti úton intézkedni, hogy az erdélyrészi vészmentes vármegyék területére az inficziáit törvényhatósági területekről a sertéseknek lábbon való hajtása egyáltalán betiltassék, a vasúton való szállítás pedig csak azon óvintézkedéssel engedélyeztessék, hogy a szállitmányok az érkező állomáson való kiszállítás alkalmával 10 napi orvosi megfigyelés alá vettessenek.

Ezen kérésünk sürgős és alapos voltát igazolja a szomszéd Szilágyvármegyének legutóbb épen *Felsőmagyarországból* oda hajtott sertésekkel történt nagymértékű inficziálása is.

Egyuttal és ezekkel kapcsolatban mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy az 1888. évi VII. t.-cz. 14. §-ának 2-ik bekezdése értelmében a közfogyasztásra szánt sertéseknek levágatás előtt és után való elrendelt orvosi vizsgálatának végrehajtását, mely ez idő szerint a gyakorlatban tudunkkal foganatosítva nincs — a jelen viszonyokra való tekintettel — újólág szigoruan elrendelni kegyeskodjék, Kolozsvárt, 1896. január hó 11-én. Mély tisztelettel: *Szabó József* egyl. elnök. *Tokaji László* egyl. titkár.

A gazdasági egylet sem erre, sem előbbi felterjesztéseire direkt választ a magas miniszteriumtól nem kapott, de időközben más oldalról megjött a hír, hogy M.-Sályiban a makkról hazahozott sertések között fellépett a sertésvész. A veszedelem tehát megérkezett épen azon az úton, melyen mi elébe akartunk állani; hogy ebben minket mi akadályozott, — az a fentiekből kitünik, sőt látható az is, hogy az adott körülmények közt még szerencse, hogy csak Sályiban és nem 8—10 helyen lépett fel egyszerre a baj.

Az »Erdélyi Gazdasági-Egylet« kötelességszerűleg mindent megtett, hogy ezt a veszedelmet elhárítsa gazdatársai fejről, de megindított actiója eredményre nem vezetett. Ezt az okmányokkal felszerelt beszámolót pedig, mint az Erdélyi Gazdasági Egylet január 16-iki választmányi ülésén tárgyalt ügynek folyamányait most azért adom közre, hogy a következőkért az egyletet szemrehányás ne érje.

Tévedések és igazságok.

— Válasz Gróf Haller János ur megjegyzéseire. —

Az »Erdélyi Gazda« idei első számában Gr. Haller J. úr megjegyzéseket tett az 1895-ik évi tenyészállat-kiállításról irt vázlatos ismertetésemre. A gróf úr igen súlyos vádat emel ugy ellenem, mint az »Erdélyi Gazda« ellen, minélfogva most kettős kötelesség előtt állok. Magamért is tennem kell egy pár szót, de az »Erdélyi Gazda« huszonnyolcz éves önzetlen törekvéseinek tiszta és őszinte voltát sem lehet a rá vetett vád alatt hagyni.

Az én vétkem első sorban az, hogy »olyan birálatot is mondtam, melynek alapos voltát tagadni kell s melynek éle a kisbirto-
kos tenyésztők rovására van irányítva.« Ismételve átolvastam említett ismertetésemet, tünődtem mellette, hátha mégis történt valami velem, talán valami rossz Démon eltántorította lelkemet és eszemet azon törekvésektől, melyeknek — szerénytelenség nélkül legyen mondva — mindenkor igaz, őszinte és kitartó munkása voltam.

E miatt most már nyugodt vagyok, nem történt velem semmi, csak az, hogy az első nyomhoz hű maradtam. Mikor a IV-dik tenyészállat-kiállítás szarvasmarha-osztályáról az »Erdélyi Gazda« 1886. évi 19-ik számában az első ismertetést közreadtam, egészen önálló ítéletet kellett alkotnom a kiállított anyagról, mivel a megelőző három kiállításról szakszerű ismertetés nem jelent meg. Nem támaszkodhattam tehát másra, mint tapasztalataimra és szakismeretemre; én ezekhez csak azt az igazságot csatoltam, mely a látottak után benső meggyőződésemből fakadt. Ebből az anyagból készült a kolozsvári kiállításokról az első birálat. Volt abban keserű labdac is nemcsak egy, még pedig olyan tenyésztők részére is, a kik igen sokat tartottak tenyészanyaguk qualitàsáról. Kényes thema volt akkoriban őszinte birálatot mondani, de azért nem emlékezem, hogy akkor, vagy később, a kiállításról közreadott ösmertetésem megírása alkalmával csak egy pillanatra is feszélyezett volna megalkotott véleményem kimondásában egy vagy más mellékkörülmény. Így történt ez a XI-ik kiállításról irt ösmertetésnél is, minélfogva minden találgatás és czélozgatás mellett a tiszta igazság az, hogy azt is, a mit irtam, azt is, a mit elhallgattam, meggyőződésem sugallta.

Ha tehát van valami kifogásolni való az én igénytelen ösmert-

tetésemben, azt nézeteltérésekből származó tévedéseknek igen, de igazságtalanságnak, vagy plane a kisebb tenyésztők szándékos és czélzatos visszazoritásának nevezni csak igen erős felbuzdulás mellett lehet.

Én megértettem a Gróf urat, de — bocsánat — a Gróf úr nem értett meg engem. Én ösmertetésemben első sorban és főképen tenyész-irányokról beszéltem és a kiállításon bemutatott magyar-erdélyi marhákat tenyész-irány szerint három főcsoportba foglaltam. A 299-ik lapon a 7-ik kép magyarázatát adva, a *régebben* általánosan kedvelt törzsanyagot óhajtottam ismertetni. A 300-ik lapon a 8-ik képen bemutatott bikákat úgy tárgyaltam, mint a réginél valamivel gyorsabban és jobban fejlődő, jobban hizó és correctebb testü állatokat; megismertettem ebből a gulyából egy tehenet és egy ökörfogatot is, hogy a hazarészünkben *ma* leginkább kedvelt és tenyésztett anyag minőségéről lehetőleg hű képet adjak. Én csak belemarkoltam a nagy halmaz anyagba, és kivettem egy pár példányt, azon megjegyzéssel, hogy: »Ilyen irányban fejlődő gulya az erdélyi részekben több van, sőt minden tulzás nélkül elmondhatjuk, hogy nevesebb gulyáink kivétel nélkül ilyen irányban haladnak stb. (301. oldalon.)

A 11-ik kép közzététele által arra a forrásra óhajtottam rámutatni, a melyből még eddig mindenki merithetett a saját külön szomjuságának enyhítésére szolgáló anyagot, még Sperker F. úr is.

A 12. és 13-ik képen bemutatott egyedekkel egy kezdődő és fejlődő újabb iránynak jobbik és rosszabbik oldalát szándékoztam megmutatni. Ezen irány jogosultságát és szükségességét a 296. és 297. oldalon talán elég világosan elmondtam. A Sperker F. 5. szám alatt kiállított bikájára tiszta meggyőződésből mondtam, hogy egy gyorsabban fejlődő és nagyobb testi tömeggel bíró kis törzsnek jellegzetes példánya. Ezt bizonyára nem veheti megszólásnak senki. Hogy pedig ezen további megjegyzésemmel: »Kiváncsian várjuk, hogy hova fejleszti tulajdonosa és tenyésztője ezt a törzset, mely a mi szemcink előtt még nem öltött állandó alakot» — a Gróf úr nem érthet egyet, a felett esetleg szivemből örvendek, esetleg sajnálkozom.

Én is jól tudom, hogy a Sperker F. ur tenyésztete 1888-ban 11 tehénből, 12 üszőből, 2 drb. két éves és 5 drb éves bikaborjuból

állott, azt is tudom, hogy a törzs-bika 1886-tól kezdve a mező-hegyesi gulyából lett beszerezve és mint a Gróf úr említi, a most használt törzsbika is onnan való. Hogy ez a tenyészet a lefolyt 10 év alatt czéltudatos és következetes eljárással egy vérben tenyésztve, minden tekintetben fejlődhetett és évről-évre becsesebbé, értéke-
sebbé lett, arról magam is meg vagyok győződve. Azt is hiszem, hogy a tenyészetben teljes a conformitas és páratlan az onnan kikerülő apaállatok átörökítő képessége; azt pedig egyenesen bá-mulatosnak tartom, hogy nyolcz év óta minden himnemű utód bikának lett felnevelve s valamennyi úgy bevált, hogy 2 éves ko-rukban 3—500 frttal lettek eladva. *Ánde, ha ez így van, akkor emeljünk kalapot első sorban is a mezőhegyesi gulya előtt, a mely-ből az a 10 év előtt vásárolt törzs-bika olyan kiváló tehetségeket hozott magával, hogy az addig csak közepes minőségű tenyészetet mintegy varázsütésre átalakította és ezen kiváló képességeit utódaira is teljes mértékben átplántálta.*

Nem ördögi mesterség ez, Gróf úr, hanem egészen természe-tes. Méltóságod kérések (21 évvel) óta s igyekezett oda hatni, hogy tenyészetét fejlessze és ily hosszú idő alatt nem juthatott ahhoz az eredményhez, a melyet Sperker F. úr egy szerencsés vásárlás-sal magának véletlenül biztosított.

Ezeket tudva, nekem most kétszeresen jól esik, hogy a 11-ik képen egy mezőhegyesi Rákóczi ivadék van.

A 12 és 13-ik képeken, mint mondám, az újabb irány jobbik és rosszabbik oldalát óhajtottam bemutatni. Ezekről pedig én a 301-ik lapon a következőképen nyilatkoztam: »Ezt az irányt legtöbb sikerrel Sperker F. úr kultiválja, de úgy vettük észre, hogy Udvarhely- és Marostorda megyében sok hive van már ennek az iránynak is. És hogy a juryban résztvett tenyésztők sem idegen-kednek tőle, ennek elég bizonyítéka az, hogy a Sperker F. által ebben a csoportban kiállított három bika közül egyik az első, második a második aranydíjat, a harmadik pedig dicséző oklevelet nyert stb.« Ebből először is világosan kitűnik, hogy ennek az iránynak a jobbik oldalán én a Sperker F. tenyésztését látom, másodsor pedig kitűnik az is, hogy én az általam közölt ada-tokkal nem czáfoltam meg magamat, sőt ellenkezőleg épen rámu-tattam, hogy a jury a Sperker-féle irányt készséggel támogatja és

tartózkodás nélkül honorálja. De hiszen mi szükség is lett volna arra, hogy én önmagammal ellenkezésbe jöjjek, mikor én is szószólója és támogatója voltam kezdettől fogva ezen a téren a haladásnak.

Hogy ha pedig mindezek daczára a Sperker-féle tenyészetel szemben kifejeztem várakozó álláspontomat, annak egyik és fontosabb oka az, hogy én még az említett szerencsés véletlen közbejárás mellett sem tudom befejezettnek tekinteni egy tenyészet átalakításának munkáját 10 év leforgása alatt, de egyáltalában nem tekinthető ez befejezettnek mindaddig, a míg a beltenyésztés kezdetét nem veszi. Ezt pedig tudtommal Sperker F. nem kezdte meg. A kezdettől pedig még szintén bizonyos distantia választja el azt a pontot, a melynél elmondhatjuk, hogy a czélba vett átalakítás be van fejezve és az óhajtott tulajdonságok a tenyészetben állandó jelleggé váltak.

Ezek olyan igazságok, a melyek nem érinthetik a Sperker F. úr tenyésztői jó hírnevét, mert olyan körülmények között, teljes nyíltsággal és czéltudatosan dolgozó tenyésztőről fel sem tehetem, hogy a tenyésztési szabályok teljes negligálásával elfogadná magára nézve azt, hogy 10 év alatt eredményesen befejezte tenyészetének átalakítását és annak állandó jelleget adott. Nagy szó az, kérem és még a legszerencsésebb viszonyok mellett is hosszú idő szükségeltetik ennek elérésére.

Tíz éve már régen elmúlt annak, hogy alkalmam van irányt adni a kolozsvári gazdák kezén levő kitünő anyag fejlődésének. Tíz-tizenkét tenyészbika közül évenként 3—4 selejtezve lesz és ezeknek pótlása az én választásom és javaslatom alapján történik. A közös gulyák is felügyeletem alatt állván, a közös állományt növendékeivel együtt úgy tekinthetem, mint egy nagy uradalom igazgatója a vezetése alatt álló gazdaságok állományát. Ezen felül emitt alakul szemeim előtt egy 80—100 tiszta m. erdélyi tehénből álló csirászat; már vagy nyolcz év óta folyik a tenyésztés, már az unokákból is jászolra került néhány darab. Évenként sokszor végig nézegetem őket, de az állandó jelleget még legfeljebb csirájában látom. Amott egy régi jó nevű gulyát nézegetek már vagy 10 év óta, a tehén-állomány 80 és 100 darab között változik; egszer-egyszer tanácsokat adtam, máskor bikákat vettem

és üszöket, teheneket selejteztam, de a kívánt czéltól még igen messze van ez a gulya. Említhetnék még néhány kisebb és nagyobb tenyészetet hazai és idegen fajtákkal, a melyeknél szemeim előtt hosszabb idő óta folytatott czéltudatos tenyésztés folyik, de azt a szót, azt a nagy szót, a mit a Gróf úr a Sperker-féle tenyészetéről immár kimondott, ezeknél még igen soká lesz lehetséges kimondani.

Ezek után talán megvallhatom, hogy én előre megfontolva és a Sperker-féle tenyészet mai állapotát belátásom szerint mérlegelve, még nem éreztem magam feljogosítva arra, hogy ezt a tenyészetet a Gróf úr által gondolt és óhajtott módon kiemeljem. Szerintem még el kell telni egy pár évnek és meg kell majd beszélgetni egyet és mást szarvasmarhatenyésztésünk ügyeiről; ha aztán a viszonyok úgy alakulnak — a mit én is hiszek — akkor általánosabban felkarolható lesz ez az irány, de gondolatom szerint csak bizonyos határok között, mert igen szépen hangzik az ugy elméletben, hogy nosza fogjunk neki és alakítsuk át a mi fehér marháinkat gyorsan fejlődő, nagy testű és jól tejelő marhává, hanem hát az ilyen vállalkozásnál némi akadályok is szoktak lenni, még pedig sokszor legyőzhetetlen akadályok is, a mennyiben egyik jó tulajdonság megszerzése közben elkallódik a másik és mikor azt hiszzük, hogy a kis madár a markunkban van, az addigra tova röppen a nagy semmisségbe

Ne vegye tehát a Gróf úr zokon, ha én a kiállításon megjelent többi jóhirű tenyésztők állatairól részletesebb ösmertetést — de nem magasztalást — irtam, mint a Sperker F. úr tenyészetéről; eljövend mindennek az ideje és teljes bizonyossággal mondhatom, hogy mihelyt a Sperker F. úr által folytatott jelleg egyesítés — t. i. az erdélyi és a mezőhegyesi szürke marha jellegének szerencsés egyesítése — befejezést nyer és állandó alakot ölt, el fog jutni kiérdemelt helyére.

Igen hosszasan tartana minden elmondott és tollban maradt mert ilyen van több — sérelmes szóhoz magyarázatot írnom, de egy főbenjáró bűnöm még van és ezt röviden igazolnom kell. A Gróf úr rossz néven veszi, hogy én a F. B. bikaborja és a Sperker F. úr tenyésze között teszek hasonlatot. Azt hiszi, hogy a kik a tenyészetet nem ismerik, e miatt más fogalmat alkothatnak

maguknak. Ebben lehetne valami, csakhogy én azt a borjút nem a Sperker-féle tenyészettel, vagy ennek egyedeivel, — hanem csak a tenyésziránynyal hoztam összeköttetésbe. A Sperker-féle tenyészirány pedig a Gróf úr szerint is: »a magyar-erdélyi marha gyorsabb fejlődésének, hizékonyságának és tejelő képességének fejlesztése stb.« Na kérem alázattal, hát a F. B. bikaborjánál éppen a gyors fejlődésnek és hizékonyságnak jelenségei voltak hatalmasan kidomborodva. Szalag és súly méreteket ugyan még most nem eszközöltem, de ezek nélkül is állíthatom, hogy a tenyészirányt tekintve, ezen párhuzamba vonás által senki sem lett a Sperker F. ur tenyészetének félreismérésére vezetve.

És a Gróf úr abban a hitben, hogy ezek a végzetes fogalmazavarok csakugyan megtörténtek — pedig dehogy történtek! — azt gondolja, hogy bírálatom folytán »a gazdaközönség félre lett vezetve«, ennek ellenében felszólal, mert méltánytalanságot lát elkövetve egy kitüntetésre, nem pedig mellőztetésre érdemes gazdatársa ellen; felszólal továbbá azért, mert e méltatlan eljárást az »Erdélyi Gazda«, ország részünk eme mondhatni *egyedüli* szakorganuma terjeszti.»

Súlyos, igen súlyos ez a vád rám is, mert a sorok közt engem igazságtalannak, részrehajlónak és dolgozataimat kétes értékűnek tünteti fel; de súlyos a vád az »Erdélyi Gazdá«-ra is, mely eltánorodott az igazság mellől és a méltatlanságokat terjeszti.

Én bűneimet beismertem és hogy azoknak elkövetésére mi csásbitott, arról a fentebiekben lehetőleg tüzetesen számot adtam és most nyugodtan várom a nagy közönség ítéletét. — Volna azonban nekem is egy kicsike panaszom.

A Gróf úr befejező soraiban a többek közt ezeket mondja: » . . . . hajdanában néhai gr. Bethlen Camilló radnóti gulyájából, később gr. Wass Albert hírneves tenyészetéből, voltak idők, midőn néhai br. Sennyey Lajos páczini gulyájából szereztem be a tenyészbikákat — sajnálattal kell azonban bevallanom, e kísérletek engemet nem éppen elégitettek ki — mióta azonban a Sperker Ferencztől hozott bikákat aplikáltam, ezek utódaiban 21 évi keserves fáradozásom olyan jutalmát látom, mely teljesen kielégít.«

A gondolatjel közé fogott megjegyzésből mindenki azt olvashatja ki, hogy a megnevezett gulyák, — melyek még ma is lé-

teznek és szép hosszú multra tekinthetnek vissza — tenyészanyaga rosz, vagy legalább is nem megfelelő. Ehhez hasonló súlyos szót én nem ejtettem ki a Sperker Ferencz úr tenyészteréről. *Én tehát ebben a gazdaközönség félrevezetését és a megnevezett tenyészetek méltatlan kisebbitését látom s ez okon bevádolom az „Erdélyi Gazdá”-t a Gróf úr előtt, hogy hazarészünk ezen egyetlen szak-organuma ilyen méltatlan eljárásokat terjeszt.*

Csak »az vessen rá követ, a ki nem vétkes!«

Jakab László.

Tagosítási rendszerünk hiányairól.

Irja: Geometer.

I.

Az erdélyrészi birtokrendezések, különösen tagosítások befejezésénél, a helyett, hogy a gazdaközönséget érintő sérelmek apadtak volna, a kihasítás és birtokba adásnál az elégedetlenség és ennek folytán a gazdaközönségnek a tagosítások iránti idegenkedése még ma is lépten-nyomon tapasztalható. Miután pedig az államháztartás a gazdaközönség fizetőképességét feltétlen kívánatossá teszi és rendezetlen birtokviszonyok mellett maga a gazda sem élhet meg, szükséges a mezőgazdaság mai fejlett viszonyaival e téren is lépést tartani és a gazdaközönség idegenkedését a tagosítások iránt úgy az egyesek, mint az állam érdekeinek szempontjából — lehetőleg eloszlatni kell.

Ezen elvből kiindulva, időszerűnek tartom a mezőgazdasági viszonyokat érdeklő egy pár tagosítási kérdést a gazdaközönség elébe tární, mert végtére is gazdáinkat érdekli a dolog első sorban és a sérelmek orvoslása szempontjából maguknak kell megnyilatkozníok.

Hogy jobban áttekinthessük a dolgokat, nézzük csak: mi is a tagosítás célja?

A tagosítás célja a határban szétszórta fekvő birtokrészleteket kicserélve csoportosítani, olyformán, hogy minden birtokosnak a helyi viszonyok, határfekvés és a többi birtokos érdekei tekintetbe vétele mellett, egy vagy több tagba hozza birtokát, a gazdálkodás központosításának eszközölhetése szempontjából.

Ezen műveletek keresztülvitele nehézségekbe nem ütköznék, ha a különböző határrészek egyformák lennének; nem volnának

közelebbi és távolabbi helyek, nem lennének jó és rossz rétek — jó és rossz szántóföldek, nem volnának szép terek, lankás és meredek oldalak. Ha a szántás munkálata egyenlő erőt igényelne mindenütt és ha a hozzáférhetőség nem korlátoztatnák a kevésbé kényelmes utak által. De miután az erdélyi részekben ezek mind előfordulnak, annál több megfontolást igényel a nehézségek leküzdése és a jó tagosítások biztosítása.

A tagosítások keresztülvitelére szolgáló munkálatok két részre oszthatók: u. m. a tagosítás előtti állapotról készült, ugynevezett: *előmunkálatok* és a tagosítás tulajdonképeni célját képező új birtokállapotot feltüntető *kiosztási munkálatokra*.

Az egész tagosítási rendszer ezen két munkálat körül csoportosul.

Gazdaközönségünk és szakirodalmunk ezen fontos kérdésekkel eddig keveset foglalkozott, a mi részben a tagosítási műveletek bonyolult viszonyaira vezethető vissza, amiből aztán az következett, hogy a kiosztást szabályozó törvények és utasításokban a gazdaközönséget megvédő és biztosító feltételek csak minimális mértékben foglaltatnak.

A szakemberek által többször meg lett vitatva az eljárás egy vagy más része, különösen az előmunkálatokban követendő műveletekre nézve egész irodalmat kitevő közlemények jelentek meg; nevezetesen a triangulatio, felmérés módozatai, terület kiszámítások, alkalmazandó különböző nyomtatványok, szóval minden kérdés bőven meg lett vitatva. Azután jött az 1892. évi XXIV. t. cz. és azzal kapcsolatos 1893. évi 356. p. miniszteri utasítás életbe lépése folytán a kataszter rendszere, a mely még egy csomó új eljárást vitt be a tagosítások ügyébe, melylyel különösen a felmérés munkálatai igen meg lettek nehezítve a tagosításokra kevesbé nagyfontosságú előmunkálati utasítások által.

Mindezekre nézve a gazdaközönségnek nem volna semmi kifogása, ha a munkálatok második felére is ép oly nagyszabású intézkedéseket léptettek volna életbe és a kiosztási munkálatokra vonatkozó utasításokban hasonló biztosítékok lennének foglalta a jó elhelyezés és kihasításokra nézve. Azonban csak az előmunkálatokra vonatkozó szigorú rendszabályok czimén a tagosítási munkálatok megdrágítása nem elégítheti ki a gazdakö-

zönséget a kiosztási munkálatokban érvényesülhető garanciák nélkül, hisz a tagosító gazdaközönség sorsa nem az előmunkálaton fordul meg, hanem a kiosztási munkálatokon, mert az előmunkálatok eshetőleg hiányai miatt szenvedett kár igen-igen csekélység egy rossz kiosztásu munkálatból származható megkárosítással szemben, a mely örökre nyomorult koldussá teheti a szerencsétlenül járt birtokost.

Ezen körülményekből kitűnik, hogy a tagosításokat nem szabad tulságos műszaki fejtegetések terévé tenni, hanem első sorban igyekeznünk kell a gazdasági jogos és méltányos érdekek megvédésére fordítani figyelmet és igyekeznünk kell ezen irányban, szóval gyakorlati és nem csupán egyoldalú: műszaki szempontból fejleszteni a tagosítási eljárásokat, akkor majd lesznek jó kiosztásu tagosítások és bizonyosan meg fog szünni a gazdaközönség bizalmatlansága a tagosítások iránt.

Ezen előzmények után áttérek a jó tagosítások szükségelendő kellékeinek részletezésére, megismertetni óhajtván egyuttal a gazdaközönséget a kiosztásoknál előfordulni szokott hibák okaival is.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A zabos bükköny termeléséről.

Nemsokára kitavaszkodunk s gondjaink legfőbbikét a tavaszi vetés fogja képezni. Első gondunk természetesen a legkorábban vetendő növényekre irányul s ezek közt van egy igen becses takarmánynövényünk: a bükköny — vagyis miután mindig keverten és többnyire zabbal vetjük: a *zabos bükköny*.

A bükköny nálunk mindenütt megterem, ép úgy az északi fekvésű hidegebb vidékeken, mint délen s habár mint minden műveleti növényünknek, neki is megvannak a talaj iránti speciális igényei s főleg a kötöttebb agyagtalajt szereti, — e tekintetben mégsem annyira válogató, hogy kisebb-nagyobb haszonnal bárhol természetű ne lenne s éppen ezen tulajdonsága teszi annyira becsessé s az, hogy ehhez hozzájárulván aránylag rövid tenyészideje is — vetésforgóink közeinek kitöltésére igen alkalmas.

A talajt tisztán tartja s kellőleg beárnyékolván, annak érését elősegíti, míg másfelől mint *nitrogennyújtó*, annak táptartalmát gyarapítja.

Takarmányértékére nézve takarmánynövényeink közt a legjobbak közzé sorakozik, mit bizonyít a vörösherével és luczernával való következő összehasonlítása:

Virágjában kaszálva, zölden tartalmaz átlag %_o-okban:

	fehérje	zsír	szénhidrát
Luczerna	3'2	0'4	5'0
Vörös here	2'2	0'5	4'7
Zabos bükköny	2'2	0'4	3'6

Trágya alkotó-részekből tartalmaz:

	nitrogén	foszforsav	káli
Luczerna	0'6	0'1	0'3
Vörös here	0'7	0'2	0'4
Zabos bükköny	0'7	0'2	0'4

Ezen adatok eléggé feltüntetik a bükköny értékét, de tapasztalhatta azt a gyakorlatban bárki, a ki bükkönnyel akár zölden, akár szénával megszáritva takarmányozott s azt hiszem, felesleges munkát végezek ez irányban számosabb adat felemlítése s több dicsérettel való előhözakodással, csak termelésére nézve néhány oly körülménnyel foglalkozom, melyek figyelemre méltóbbak s melyeknek értékét a gyakorlatban is volt alkalmam kitapasztalni.

Mikor egy kezelésem alatti gazdaságban legelőször kezdtem a bükkönnyt a váltóban búza előtt alkalmazni egy — különösen gyakorlati téren tekintélyes idősb gazdatársamtól azt hallottam, hogy a bükkönnyt a búza előnövényéül alkalmazva nem oly előnyös dolog, a milyennek látszik, mert mindenkor a buzatermés rovására megy — ő legalább hosszas tapasztalataival erről győződött meg. Ezen állítás mibenlétét csak egy esetben volt alkalmam tapasztalni, mikor a bükköny kissé későn került le a tábláról s a földnek búza alá való elkészítése e miatt nem történhetett meg rendesen, a mihez hozzájárult még az is, hogy nem rendelkezvén vetéskor eleendő bükköny-maggal, valamivel kelleténél több zabot alkalmaztunk keverékül. A bükköny szénának szárítottatott meg s ezen műveletet és a behordást is pár napi eső hátráltatván, annyi idő telt el, hogy a bükköny-tarló alászántása s a búzavetés közt alig volt 4 heti időköz. Ekkor csakugyan azt tapasztaltam, hogy egy különben hasonló fekvésű és talajminőségű más táblán a tiszta ugarba vetett búza feltűnően szebben diszlett és jobb termést is adott.

Máskor, mikor a márcziusban és ápril első felében vetett bükkönnyt már júliusban korán letakarítottam s nyomába a földet azonnal megszántva és megboronálva, az a juliusi s augusztusi hő napsugarak s egy pár eső hatása alatt a búzavetés idejéig kellőleg beért, sokkal jobb vetőmunka esett az ilyen földön, mint a tiszta ugar és keverő szántással előkészítetten s a termés is egyenlő volt. Szabály tehát: ha a takarmányul lekaszálandó bükkönnyt búza vagy őszi rozs előtt termeljük, lehetőleg korán vetni, a betakarításával sietni s tarlóját azonnal megszántani és megboronálni kell.

Általában azt tartják ugyan, hogy a bükkönnyt akkor legjobb kaszálni, mikor már hüvelybe indult s a legelső virágzások által képzett hüvelyekben már a magfejlődés is meglehetősen előre haladt. Természetesen ennek bevárása késleltetné a betakarodást; de épen nincs értelme, mert hogy ez által értékesebb takarmányt nyernénk, egyszerűen tévedés, csak mennyiségben kapunk valamivel többet.

Erre vonatkozólag egy kísérlet eredményét olvastam, melyet annak idején lejegyezve szintén közlök s mely a kérdést érdekesen világítja meg.

Zabos bükkönny kaszálási ideje:

	május 23.	jun. 12.	jun. 23.	jul. 12.
Száraz anyag	16.3%	16.7%	17.1%	19.4%
Nitrogéntartalmu anyagok	4.7%	3.3%	2.8%	2%
Nitrogénmentes anyagok	5.8%	6.3%	7%	7.1%
Farost	3.9%	5.6%	5.6%	8.8%
Hamu	1.9%	1.6%	1.7%	1.4%

Nagy előny most már a bükkönnynek korán való betakarítása tekintetében, hogy zölden elkalozhatják.

A zombolyai vagy más ismert módon elrakott zöld bükkönny igen becses téli takarmány és nemcsak a szarvasmarhák, de felaprózva még a sertések is szívesen eszik.

Előnye a zölden való elrakásnál az is, hogy összerakatkván, már alkotásánál fogva is jobban képes összenyomulni s a levegőt tömegéből kiszorítani, mint p. o. a csalamádé, úgy, hogy épen ezért a csalamádé zölden való elrakásánál, hacsak a körülmények engedik, én azt mindig bükkönnyel keverve szoktam tenni, mert így jobban eláll.

Hogy a zabosbükköny keverési aránya is nagy befolyással van úgy takarmány értékére, mint a talajjal szemben való viselkedésére nézve — igen természetes. És miután a zabot tulajdonképpen közibe csak azért vetjük, hogy fenntartsa s a megdőléstől megóvja, épen csak annyit kell elegyíteni, a mennyi ezen cél elérésére szükséges. Legkedvezőbb arány: az $\frac{1}{5}$ rész, az az: $\frac{1}{5}$ bükköny, $\frac{1}{5}$ zab.

E közleményben a zabosbükkönyről tudnivalók leginkább annak, mint a vetésforgó közét kitöltő terményre való vonatkozással tárgyaltnak, de így is levén legnagyobb részt használatban s termelése így levén legnagyobb fontosságu, czélszerűbbnek tartottam azt inkább e szempontból tárgyalni.

A zabos bükköny által igényelt talajra nézve tehát elmondhatjuk, hogy általában a búza alá alkalmas talaj neki is való és a vetésforgóban leginkább ott legalkalmasabb, hol kapás növényre következnek más évben búza.

Feltéve, hogy váltóbani rendszeres trágyázással földünk jó termőerőben van, épen csak a bükköny kedvéért felesleges trágyáznunk, hanem ősszel a kapás növény tarlóját lehetőleg jó mélyen felszántva, tavasszal minél korábban újabb szántás nélkül is — legfeljebb a ki teheti — és ez igen jó — kultivátorral a földet felporhanyitva elvetjük, arra levén nagy figyelemmel, hogyha a vetés után a föld megcserepesednék, boronával fellazítjuk, hogy a kikelés és gyenge növények fejlődése biztosítva legyen. Meghengerezni a tavaszi bükköny vetést — habár a talaj felszínének a kaszálás könnyítése és tökéletesebb véghezvitele céljából egyenletessé tétele kívánatos is — nem ajánlhatom, mert: igaz ugyan, hogy a hengerezés után a kikelés egyenletesebb és gyorsabb, de nálunk nagyon is gyakran vannak száraz, szeles tavaszok, a hengerelt föld pedig hamarabb szárad ki. Aztán habár a bükköny a hideg iránt nem is olyan felette érzékeny, mégis a korai vetés a fagyot inkább megsínyli a sima hengerezett, mint a kissé rögzös földön. Ha egyszer a bükköny felkap és a földet beárnyékolja, a rögzös amugy is folytonosan árnyékban és akármilyen szárazságban is a bükköny vetésben bőven lecsapódó harmat hatása alatt nedvesen maradván, kaszálásig elmállanak. — Ha pedig a kaszálás épen talán e miatt egy-két ujnival magasabb tarlót is hagyyna,

ez is nem megy egészen kárba, hanem javára válik a gazdának a következő terményben. — Fődolog a bükkönytermés sikerére az, hogy vetés után minél hamarabb felkapjon, hogy a földet beárnyékolhassa. — Hogy pedig kaszáláskor ne maradjon magas tarló, inkább azzal provideáljunk, hogy a beleszánt zabot vetés előtt jól összekeverjük és sűrűn nagyon ne vessük, hogy a megdőlést megakadályozzuk.

Ha a vetés nem nagyon korán történik és földünk jó erőben van — igen jó a zabosbükköny vetőmaghoz legalább 1% kukoriczát keverni.

Vannak esetek, mikor a zabosbükköny alá vagy reá trágyázni kell és igen kifizeti magát. — Például tudjuk, hogy a homokos talaj a humus tartalmat hamarabb felemészti és a humus bennök hamarabb felbomlik és elhasználódik. A humus hatását pedig szintén tudjuk mily jelentékeny, nemcsak a talaj fizikai tulajdonságaira vonatkozólag, hanem a talajban oldhatlan ásványi alkatrészeknek oldhatóvá és így a növények által felhasználható állapotba való tételére. Már most nem csak épen humus-szegény homokos talajra, hanem, más bármilyen összetételű olyan talajra gondolva, melynek korhany (humus) tartalmát gyarapítani kell, ha azt ősszel szalmás trágyával jól meghordjuk és azt alászántjuk — vagy ha épen ősszel nem lehet, ugy a tél folytán — és tavasszal alászántva bükkönnyel bevetjük, az a szalmás trágya a bükköny által beárnyékol és nedvesen tartott földben a bükköny letakarítása után bekövetkező szántásig ugy elkorhad, mint talán más körülmények közt egy év alatt sem.

Ilyen eljárással a talajba juttatott nagyobb mennyiségű szerves alkatrészek a bükköny tenyészideje alatt a bomlási folyamat vehemensebb időszakán átesvén — nem kell attól tartanunk, hogy az utánna következő kalászos termény-búza vagy rozs csak szalmában növekszik a szemtermés rovására. Ha pedig egy ily elbánsban részesített szántóföldre búza alá még foszfortartalmu műtrágyát, p. o. szuperfoszfátot alkalmazunk — azt hiszem mindent megtettünk, hogy a jó termés iránti reményünk a lehető legalaposabb lehessen.

Igen jó hatással van a bükkönyre s az utánna következő terményre a már elvetett zabosbükkönnyt apróbb szalmás trágyával, p. o. korhadásnak indult polyvafélékkel felültrágyázni.

Ez a felültrágyázás a föld nedvességét visszatartja, a bükköny gyökerei erőteljesebben fejlődhetnek, de a kora tavaszi fagyok ellen is jó védelmül szolgál.

Műtrágyából a zabosbükköny alá pro kat. hold 130—150 kgr. szuperfoszfát nagyon kifizeti magát.

Rovara Frigyesnek az általa kezelt gazdaságban tett kísérlete e tekintetben a következő eredményt mutatta fel:

Műtrágya nélkül egy kat. holdon termett zabosbükkönye: 2400 kgr., 132 kgr. szuperfoszfát alkalmazása után termett egy kat. holdon 4800 kgr. — tehát a zabosbükköny termése így éppen megkétszereződött.

Hadviger Albert.

A kettős termelésről.*

Jelenlegi viszonyaink között talán felesleges hangsúlyoznunk, hogy az állattartás képezi a gazdának egyik támaszát, mert ha tisztán csak a szemtermelésből akar hasznot húzni, úgy nagyon kedvező körülmények között és a termelési viszonyok nagyon szerencsés egybehatása mellett kell gazdálkodnia, hogy vállalkozása csak némileg is sikerrel járjon.

Azt hisszük, felesleges munkát végeznénk annak a bizonyítgatásával is, hogy az átlagos szemtermések nagyságát nemcsak a műtrágyák többé-kevésbé intenzív használata mellett vagyunk képesek fokozni, hanem közvetve a takarmánytermelés, illetve állattartás s trágyaproductio által is, sőt, hogy ez utóbbiaknak különben egyenlő körülmények között mindig előny adandó.

Önkéntelen merül fel már most a kérdés, hogy van az, hogy gazdáink nem a takarmánytermelés nagyobb kiterjesztését tartják szem előtt, hanem mintegy panacea gyanánt a műtrágyát választják, mely pedig csak akkor volna helyén, ha már a takarmánytermelés s így a trágyaproductio a legmagasabb fokra emelkedett, úgy, hogy trágyaszükségletünket más módon, mint mesterséges trágyák által nem vagyunk képesek pótolni. Erre talán azzal felel-

* Czikkíró munkatársunknak e czímen és tárgyban közelebbről nagy önálló munkája jelent meg, mely Kecskeméten *Metzger Béla* könyvkereskedőtől 1 frt 50 krért megszerezhető. Ajánljuk e kitűnő szakmunkát gazdáink figyelmébe,

(*Szerk.*)

hetnék, hogy kényelmesebb a műtrágyákat egyszerre kiszórni, mint takarmánytermeléssel s állattartással foglalkozni s csábító a kaleidoskop, melyet mások megfelelő körülmények között végrehajtott kísérletei elének tárnak. Ez lehetséges, de hogy az eredmény biztosabb-e, az más kérdés.

Ne értessünk félre! nem akarjuk mi a műtrágyát elvetni, *de ha van*, előnyt adunk az istállótrágyának, mivel alkalmazása nem jár annyi risicóval s mert nem kell pénzért venni — nem is szólva a talaj phisikai alkatáról, mely csakis általa befolyásolható.

Igaz azonban, hogy vannak gazdaságok, melyek a takarmány termelést már oly kiterjedt mértékben karolták föl, hogy annak fokozása a piaci termények nagyobb háttérbe szorítása nélkül *a követett gazdálkodási rendszer mellett nem képzelhető*; ily helyeken mint a belterjesség legnagyobb foka, ajánlható a takarmánynövényeknek a *kettős termelés* keretében való termelése.

Hogy mit értünk kettős termelés alatt, arra röviden azt feltehetjük, hogy azon műveletet, a mely által ugyanazon területről évente, a főtermény letakarítása után vetett (tarló növények) vagy a főtermény letakarítása előtt közbevetett (köztes termelés) magvakból még egy termést nyerünk.

Bizonyos, hogy ezen művelési mód nem új, mint a hogy »nullum est iam dictum, quod non sit dictum prius,« de annak az adott viszonyok között való felhasználása képezi a practicus gazda feladatát. Az adott viszonyok között mindig az fog jobban boldogulni, a ki szem előtt tartja azt, mit Goethe mond:

Willst du immer weiter schweifen?

Sieh' das Gute liegt so nah.

Lerne nur das Glück ergreifen;

Denn das Glück ist immer da.

Igaz azonban az, hogy a kettős termelésű növények sikerültére teljes biztonsággal soha sem számíthatunk, de ha kiválasztjuk azon módot, mely viszonyaink között aránylag a legjobban megfelelhet s annak keretén belül vetünk többféle takarmányt, úgy kivált akkor, ha a már esetleg a környéken megejtett kísérletek eredményeit szem előtt tartjuk, relative vett biztonsággal számíthatunk arra, hogy fáradságunk nem lesz minden siker nélküli.

Igy, hogy példákat vegyünk föl, ha őszi borsót, vagy bükkönyt vetünk, s ez még ősszel kellőleg megerősödik, úgy, hogy tavasszal elég korán levágható, úgy bátran vethetünk utánna valamely tarlónövényt, mint muhart, kölest vagy csalamádét stb. Magától értetődik, ily esetben már ősszel ajánlható talajunknak egy jó trágyázást adni, nem annyira azért, hogy talán a borsó vagy bükköny sikerültét segítsük elő, — mert hisz azok nitrogén gyűjtőképességüknél fogva különben sem zsarolják a földet, — hanem inkább, hogy ne legyünk kényszerülve tavasszal az a nélkül is rövid időt, mely rendelkezésünkre áll, más munkálatokkal — mint trágyázással — is megrövidíteni. Ily módon azután a szántási stb. munkálatokat mindjárt a borsó vagy bükköny letakarítása után megadhatjuk s a már felbomlásban levő trágya, kedvező hatását annál jobban fogja a különben is zsaroló pl. csalamádéra érvényesíteni.

Ha valamely kalászos után akarjuk földünket tarlónövények által hasznosítani, így pl. búza, vagy rozs stb. után vessünk azonnal mustárt, csibehúrt, biborherét stb. mert így takarmánykészletünket nem megvetendő mértékben leszünk képesek szaporítani.

Ép oly módon, mint pl. a herefélét, vethetjük pl. a csilagfürtöt, serradellát, tarlórépát stb. köztesen a főnövény közé, (a köztes termelés másik módja pl. a tengeri közzé vetett répa, bab, burgonya, tök) mely művelési mód elterjedése nagyon ajánlható volna.

Minden tarlónövény vetésénél főkövetelmény, hogy a főtermény betakarítása után azonnal készítsük elő szántóföldünket a tarlónövény befogadására s az eke után azonnal menjen a vetőgép, nehogy a föld kiszáradjon s így vetésünk sikerülte kockára legyen téve.

Most, midőn a gazda feladatát az uralkodó gazdasági válság által szenvedett veszteségek kárpótlása, illetve csökkentése képezi, nagy figyelmet érdemel ezen kérdés, mert kétségtelen az, hogy ha gazdaságunk jövedelmezőségét bármely téren fokozni vagyunk képesek, úgy az eredményeiben a gazdálkodás összességére, illetve végeredményére is fogja üdvös hatását érvényesíteni.

Milhoffer Sándor.

Homlok járom-é, vagy nyakjárom?

A »G. L.« f. évi 1. száma »az egyes homlokjármok« czim alatt említést tesz arról, hogy hazánkban a kettős fajármok vannak elterjedve és kísérletileg még nincs eldöntve, hogy a magyar fajta ökor kettős fajármokkal vagy homlokjármokkal képes-e nagyobb erőt kifejteni?« stb.

Erre azon szerény megjegyzésem van, hogy ahhoz nem kell commentar, hogy a nyak-, illetve kettős fajármokkal sokkal nagyobb erőt képes kifejteni az állat, mint a homlokjárommal. Ugyanis a homlokjárom alkalmazásával az egész teher a nyakcsigolyák és nyakizmokra van háramolva, melyeknek közvetítésével vitetik át csak a testre; tehát a legnagyobb erő kifejtés első sorban az állat fejét és nyakát terhelné s csak másodsorban a testet, a mely az előbbieknél sokkal nagyobb erőt képes kifejteni; homlokjárom mellett a teher miatt pedig az állat feje egészen le lenne kötve a ránehezülő teher által s nem mozoghatna oly szabadon, a mi szintén nagy hátrány.

Felemlíti továbbá cikkíró, hogy Nyugat-Európában a homlokjármok vannak elterjedve s az állat homlokán húz s azt is írja, hogy újabban kísérletileg el van döntve, hogy a homlokjármokkal az állat nagyobb erőt képes kifejteni, mint a nyakjárommal, a mint az a Franciaországban Cambraiban répakiszedő gépekkel tartott versenyen, az olcsósága és egyszerűsége miatt feltűnést keltett homlokjármoknál bebizonyult.

Hogy miként lehet olcsónak nevezni a homlokjármot, midőn Helot és Bouschon cambraii cég egy állatra 25 frankért (12 $\frac{1}{2}$ frt) állítja elő, tehát páronként 25 frtért, azt az olcsóságot nem értem, mert a mi sokkal czélszerűbb nyak-fajármaink 0.80, 1.00 s legfőnnebb 1.20 frtba kerülnek egy pár állatra, kevesebb fenntartási költséget is kívánnak s a mi a legfőbb, kezelések is oly egyszerű, a melynél egyszerűbbet kívánni sem lehet.

Nevezett homlokjármok szintén fából készülnek, vassal páncélozva, kipárnázva szíjattételek és láncz húzókkal vannak ellátva. Érdekes, hogy az állatok vezetésére gyeplőről is gondoskodva van, a mi — szerintem — nem is illenék a béres kezébe.

Egy nagyobb gazdaságban ezen jármok alkalmazása mellett

egy külön egyénről is kellene gondoskodni, a kinek a jármok javítása vagy készítése lenne csak a teendője.

Aztán meg szeretném látni, hogy a midőn locomobilok és cséplőgépek szállítása alkalmával hegyes vidékeken 20 ökröt befognak, az elsők erejének hányadrésze használnatnék ki lánctvonóval, ugyszintén, hogy lejtős helyeken minek segítségével tartanak vissza az állatok a rájuk nehezedő terhet? 20 ökörnek összevissza be- és kiakasztása, csatolása a ki- és befogás alkalmával is sokkal több időt venne igénybe.

Egy nagy hátránya továbbá, hogy az esős idő — a mi a fogatokat mezőgazdasági munkáknál nagyon sokszor éri — sokkal nagyobb veszteségére volna a szíjszerszámoknak, mint az ősidőktől használt és czélszerű fa-nyakjáromainknak.

Röviden szólva, — elösmerve a nyugoti államoknak a mezőgazdálkodásban is előbbrehaladottságát a mienknél, mégis azon véleményben vagyok, hogy nem látnám czélszerűnek a homlokjármok használatát az eddig is használt egyszerű, olcsó és eléggé megfelelő s használatban levő fajúrmaink helyett.

László Zsigmond.

Egyetmás a nyári takarmányokról.

Tél az ideje annak, hogy a gazda jövő tavaszra és nyárra gazdasága folytatására a tervét előre meghányja-vesse és a szükségrendő előkészületet annak végrehajthatására megtegye. Ebből kiindulva, időszerűnek vélem a gazdára egyikét a legfontosabb kérdéseknek, t. i. az igás jószág nyári takarmányozását előre megvitatni. Mert előre megállapítandónak tartom, hogy mikép érhetnők el azt, hogy igás és esetleg tejelő állatainknak nyári konyhája állandóan legyen ellátva, nemcsak mennyiségileg elegendő, de minőségileg is megfelelő takarmánnyal. Ezen kérdés nagyon fontos, mert igás állatainkat kellőleg csak akkor bírjuk kihasználni és fejős állataink csakis azon esetben képesek várakozásunknak megfelelőleg tejelni, ha kellőképpen lesznek takarmányozva.

Több erdélyi gazda elegendőnek véli, ha igás állatairól úgy gondoskodik, hogy bizonyos mennyiségű luczernás mellett még csalamádét vet és ha ez időközökben elfogy, legelőre kénytelen ökreit bocsátani, pedig a napközben munkában levő ökröt elfáradva,

bágyadtan ha legelőre csapjuk, az pár harapás után inkább lefekszik és pihen, ha éhesen is, már pedig úgy kellő erőben megtartani, még a mi edzett, nyomorúsághoz szokott erdélyi ökrünket sem lehet és lelketlenség.

Főképpen az tartandó szem előtt, hogy állataink konyhája úgy legyen ellátva, hogy minél többféle és minél különbözőbb fejlődési időszakok legyenek képviselve benne, hogy a rövidebb ideig tartó szárazságok ne tehessék az egészset tönkre. Májusi, legkorábbi takarmányok bőven állanak rendelkezésünkre. Ilyenek mint legkorábbi a *bíborhere*, melynek termési eredménye a mezőségi klíma alatt, mint azt mult évi (1895) kísérletem beigazolta, (melyről annak idején, a Köztelekben, fejlődését és kapott eredményét leirtam), kielégítő volt, úgy, hogy a luczerna első kaszálását két héttel megelőzte és minőségileg sem sokat enged a luczernának. Ezután következnek az *őszi borsó* és a *luczerna*, ennek fogytával a *lóhere*, tavaszi *bükköny* zabbal és árpával, míg ezek elfogynának és elvénuílnének, jön a nagy tömeget adó és a száraz július—augusztus hónapok ugyszólva mentő takarmánya a *csalamádé* (tengeri), a mely különböző időszakokba vetve, eltart szeptember elejéig. Ekkor beáll rendszeren a gazdára a zöldséghiány, mert a luczerna harmadik kaszálása a száraz nyár folytán nagyon vékony szokott lenni és kevés hézagot pótló ugyan, de nem elegendő arra, hogy igásainkat bár szeptember vége feléig eltartsa, hanem itt van pótlólag a lóherének 3-ik kaszálása, a mely rendszeren ugyan vékony sorokat szokott adni, de, gyengébb minőségű szénával keverten, átmeneti takarmányt képez a zöldségről a szárazra, mert októberi kései zöldtakarmányt, a mely a mi erdélyi klímánkra bevált volna, nem ösmerek.

Hogy a fent leírt takarmányok a kellő mennyiséget megadják, szükséges az azoknak szánt területet előlegesen elkészíteni, megtrágyázni, mert a zölden feletetendő takarmányok azért is szükséges, hogy tömör, kiadó tömeget adjanak, mert nyáron rendszeren felesleges munkaerő nem áll rendelkezésünkre és a gyér, vékony takarmány felgyűjtése sok idővesztéssel jár, míg a tömör, kiadó takarmányokból hamar megrakodik a szekér és nem kell vele sok időt tölteni. Ha talajunkat előre jól megtrágyázva, jó erőbe hoztuk, a kettős termeléshez is bátran nyulhatunk olyformán, hogy a bíbor-

here, őszi borsó és a tavaszi bükköny nyomába kései csalamádét sikerrel vethetünk. A június—júliusban lekaszált csalamádé nyomá pedig újból megtrágyázva, biborhere és őszi borsó alá jól előkészíthetjük, hogy azt maga idején a kellő csapadékkal elvethessük.

Mivel arra különös tekintettel kell lennünk, hogy zöldségünk a feletetés helyéhez lehető legközelebb legyen, hogy ne kellessék a nagy súlyu zöldséget messze hordani és hogy könnyebben megtrágyázható is legyen, az annak szánt területet nem igen van a gazdának módjában a rendes forgóba beilleszteni, hanem legalkalmasabb azt egy táblába elhelyezni 3—4 évre.

Én gazdaságomban a következő tábla-rendszert sikerrel használom, a mi egy 1000 holdas gazdaságnak megfelelő, mert külön táblában van még 10 hold luczernásom és lóherés is elegendő.

Biborhere, utána csalamádé	Őszi borsó, utána csalamádé	Tavaszi bükköny utána csalamádé	Csalamádé április:	Csalamádé május eleji	Csalamádé május végi
----------------------------------	-----------------------------------	---------------------------------------	-----------------------	--------------------------	-------------------------

1 hold   2 hold   2 hold   2 hold   4 hold   4 hold

Talán feltűnő lesz, hogy a csalamádé igen is sok, de mivel természetes kaszálóm kevés van, ez szükséges; a fölöslegest zombolyázni szoktam télire.

Csontos Miklós.

„Magyar kincs“ burgonya.

Az »Erdélyi Gazda« ez évi első számában ifj. Lészai Ferencz úr a »Magyar kincsről« dicsérőleg és elismerőleg nyilatkozva, melegen ajánlja azt a gazdatársak figyelmébe; miután én is tettem tavaly e burgonyával kísérleti termelést, talán nem lesz érdektelen, ha az azzal elért eredményt e helyt ismertetem, habár a kísérlet Pestmegyében homokon történt, mindazonáltal az nem vonhat le semmit a »Magyar kincs« sok jó tulajdonságából.

Tekintve azt, hogy Pestmegyében Csömörön a burgonya-termések oly gyengék szoktak lenni, hogy már igen jó évszamba megy az, midőn az évi átlagtermés m. holdankint 40 mm. burgonyát tesz ki, érthető tehát, hogy én is termelési kísérletet óhaj-

tottam tenni a »Magyar kincscsel«, melyről minden alkalommal oly sok szépet hallottam és olvastam.

A magyar-óvári növénytermelési állomástól 5 mm. »Magyar kincs« burgonyát kaptam kedvezményes áron.

A burgonyát, mihelyt megérkezett, megnéztem, megvizsgáltam, 5 kgramnyit lemérve, megolvastam a gumók számát és abban 38 drbot találtam.

Gumója kerekded alaku, avagy kissé megnyult, héjának színe fehéres-sárga, héja vékony és könnyen hámozható. Húsa nyers állapotban fehér, főzve sárgás és kissé szappanos, íze jó, de nem oly izletes, mint a helyié, tehát én is azon véleményhez csatlakoztam, már a kísérlet megtevése előtt, midőn a kísérletre küldött burgonyából néhányat megfőztem, hogy a »Magyar kincs« nem a legjobb burgonyaféleség étkezési célokra, mint azt sokan állítják.

De takarmánynak és szeszfőzésre igen alkalmas, magas $\frac{1}{10}$ -ku keményítő-tartalmánál fogva.

Kísérleti területül egy homoktáblát választottam, melyen az előző évben műtrágyázási zabkísérletet végeztem, hogy egyúttal a talajra elszórt szuperfoszfát és chilisalétrom hatását is — ha némiképp mutatkozna — megfigyelhessem. Ezen táblából két magy. holdat mérettem ki, úgy azonban, hogy a két parczella között 7 öl széles területet kihagytam, azon célból, hogy oda tengerit fogok vetni,

A talaj megmivelése őszi és tavaszi szántás, boronálás és hengerezésből állott. A tavaszi szántásba április 17-én eke után ültettem a burgonyát, úgy, hogy minden lépésre egy gumó a barázda oldalába dugatott. A sortávolság körülbelül 50 cm. volt. A tábla azon része, melybe a burgonyát ültettem, 1894-ben k. holdanként 160 kg. szuperfoszfátot és 25 kg. chilisalétromot kapott.

Egy magyar holdba a »Magyar kincs«, valamint a helyi közönséges sárga burgonyából 500 kg. lett elültetve. Május 10-ike körül kelt a burgonya és május végével kapta az első kapálást. Junius 15—20. közt kezdett virágozni és junius 10-én lett töltögetve. A míg a »Magyar kincs« javában virágozott, addig a közönséges sárga burgonya már érni kezdett és lombja elszáradott. A kiszedést nem egyszerre végeztettem; a »Magyar kincs«-et szept. 12-én szedtem ki, a helyi sárga burgonyát pedig már szept. 2-án.

Míg a helyi sárga burgonya gumói teljesen érettek és kemények, nem fonnyadtak voltak, addig a »Magyar kincs« gumói közt sok helyütt összefonnyadt, ránczos, de azért belül teljesen ép gumókat találtam. Ezt a nagy szárazságnak tulajdonítva, néhány ilyen fonnyadt gumót vízbe tettem s azt találtam, hogy néhány óra múlva a gumó repedésig megtelt, vagyis, hogy úgy mondjam, mint a szivacs tele szívta magát vízzel.

Ezen fonnyadásnak oka tehát csupán a hosszan tartó szárazság lehetett, mivel nálunk július közepétől szept. közepéig nem volt eső. A »Magyar kincs« lombozata igen dús volt, a magassága átlag 80 cm.-re tehető.

A terméseredmény egy magyar holdon (1200 □ öl) 56 mmázsa volt; a helyi közönséges burgonya termése pedig ugyanily területen 40 mmázsa.

A »Magyar kincs« burgonya termelés többlete tehát egy magyar holdon 22 hektoliter, vagyis 16 mmázsa burgonya. A »Magyar kincs«-ből 5 kgramban 27 drb, a közönséges sárga burgonyából 5 kgramban 36 drb gumót találtam, már t. i. a nagyobb gumókból.

A talaj, melyben a burgonya ültetve volt, nem sokban különbözött a többi tábla talajától, mivel pedig ép oly művelésben részesült és az 1894-ben műtrágyázva lett, hinnem kell, hogy egyrészt gondosabb növénymegművelés, másrészt a műtrágya hatása következtében kaptam a nagyobb termést. *Hreblay Emil.*

Baromfiaink keresztezéséről.

Hazai baromfi-fajaink, habár általában jók, de egy főhibájuk van, hogy könnyű testűek és ezért az exportra nem alkalmasok, vagy ha exportáltatnak, csak nyomott áron kelnek el, mert a külföldi piacokon csak a súlyos árú a keresett, melyet mi nem szolgáltathatunk. Pedig kell, hogy jó, súlyos árúval jelenjünk meg a piacon, hogyha virágzásnak indult baromfi-tenyésztésünket az orosz versenynek kiszolgáltatni nem akarjuk, mely olcsó árújával a piacokat elárasztja és ezzel nekünk nagy concurrentiát csinál.

Ezen minden áron segítenünk kell, különben baromfi-tenyésztésünk, mely leginkább a szegény emberek kezében van és azoknak szolgáltat biztos jövedelmet, rohamosan hanyatlani fog.

De nemcsak az export kedvéért kell ezen segitenünk, hanem a belfogyasztás érdekében is, mert itt is jobban fizetik a súlyos árút, mint a könnyűt, mert amaz szebb, jobb és értékesebb sültet szolgáltat, mint a könnyü.

Szerencsére a külföldi, gazdaságilag hasznos és súlyos barom. fiban birunk azon correctorokkal, melyek igénybevételével hazai könnyü testü baromfink testsúlyát tetemesen emeljük és pedig már az első nemzedékben, ugyannyira, hogy ez a nemzedék a külföldi fajta baromfi testsúlyát és nagyságát majdnem eléri. Eléri pedig, ha hazai tojó, jól kifejlett baromfiainkat eme súlyos testü, gazdaságilag hasznos külföldi baromfi-fajták himjeivel keresztezzük, vagyis tojóinkat ezen himekkel párosítjuk; mert ezen himek jó tulajdonságaikat, azaz a súlyos testet, nemzedékükre bizton átörökítik. Tudvalevő ugyanis, hogy az apa külsejét — küllemét, tehát súlyosságát és színét, az anya pedig belső tulajdonságait, mint p. o. a tojóképeség, jó vezető, ivadékaire átörökíti. Így van ez az állattenyésztés bármely ágánál.

Ha már némely külföldi, gazdaságilag hasznos baromfi-fajta súlyosabb, — akkor fogják némelyek kérdezni, hogy hát miért nem ajánlom ezt a tenyésztésre és miért ajánlom baromfiainknak eme külföldi fajtákkal való keresztezését?

Hát egyszertien azért, mert a külföldi fajta baromfi sikeres tenyésztéséhez sok pénz kell, mert a külföldi fajta baromfi sokkal jobban van alávetve a baromfi-betegségeknek, mert a külföldi fajta baromfi tenyésztéséhez nagy szakértelem kívánatik és mert nem vagyok képes elképzelni, hogy hazánkban szélteben a külföldi baromfi tenyésztése általános elterjedést nyerjen, nagyon-nagyon messze állunk attól, hogy a külföldi baromfi-fajták piacainkon a fogyasztás tárgyát képezzék; de igen is abban reménykedem, hogy a keresztezés mihamarább általános elterjedést nyerend. Gazdasági viszonyaink oly mostohák, oly súlyosak, hogy kénytelen a gazda minden mellékgazdasági ágat felkarolni, mely nyereséggel kínálkozik. Ilyen mellékgazdasági ág a baromfitenyésztés, mely különösen nálunk indokolt, mert túlnyomólag gabonatermelő ország vagyunk, tehát birunk a baromfitenyésztés fő előfeltételével, az olcsó takarmánnyal, mely ugy sem értékesíthető jobban, mint a baromfival

való feletetéssel, lévén ez idő szerint oly olcsók a gabonaárak, hogy az egyoldalú gabonatermelés alig fizeti ki magát.

És hát melyek azon külföldi baromfi-fajták, melyek hazai baromfiainkkal való keresztezésre igen alkalmasok? Ezeket akarom most röviden ismertetni.

A tyukoknál: a Langshan kakas. Ezen észak-ázsiai tyuk-fajta, mely minálunk hasznos voltánál fogva terjedni kezd, súlyos, általában lehet mondani, hogy három kiló súlyu. Tiszta fekete, zöld zománczczal és daczára ennek, húsa és bőre fehér. Aránylag finom csontozatu, nem olyan, mint a Cochín-Chináié, melynek durva csontozata és rostos húsa van. Húsa nagyon finom és izletes. Ezen jó tulajdonságait nemzedékére átörökíti. A keresztezésből származó csirkék hamar fejlődnek; a fiatal kakasok alkalmasok a kappanozásra. Betegségeknek nincsenek annyira alávetve, mint a tiszta vérű Langshanok, csak éppen annyira, mint a mi házi tyukunk. A mely keresztezéseket én tenyésztettem, azok alig voltak megkülönböztethetők az eredeti fajtától.

Ennél még többet is tudnék felsorolni, melyek a keresztezésre alkalmasok, de elég egy is, mert a sokkal csak zavarnám a fogalmakat.

A kacsáknál: a Peking-kácsért, mely fajta kacsa, mint neve mutatja, chinai származásu; súlyos testű, hófehér tollazattal bir, mely minőségre nézve a lúdtollal is vetekedik; fennálló járásu, csőre narancsinű, vörös, hasa lelógó. Kitünő jó tojó. Ez is jó tulajdonságait hazai kacsáinkkal való keresztezéskor, nemzedékére átörökíti. Hogy miként emeli nemzedékének értékét, elég bizonyíték, ha arra hivatkozom, hogy mikor a budapesti baromfi-piaczon a közönséges magyar kacsának párja augusztus havában 1 frt 20 kr. volt, addig a Peking keresztezésűek párja 2 frt 40—2 frt 60 krajczár volt. Megjegyzendő, hogy ezek mind azon idei kacsák voltak.

Ennél is még többet említhetnék, melyek a keresztezésre alkalmasok, de tartózkodom tőle, nehogy zavart idézzek elő.

A ludaknál: az emdeni lúd. Ez frieslandi eredetű és hófehér, csak első évében tarka, azután, vedlése után a fehér színt ölti fel. Ezen nagy testű, súlyos lúdfajta Angliában még nagyobbra, súlyosabbra tenyésztetett, úgy, hogy most mint egy lúdóriás áll előt-

tünk. Értékes tolla, bő húsa és nagy hizóképessége jellemzik ezen lúdfajtát.

Ezeket a tulajdonságokat a gunár hazai ludainkkal való keresztezésekor átörökíti. És nem eléggé ajánlható lúdainknak ezen gunárral való keresztezése, mert sokkal értékesebbé teszi a nemzedékeket és a hizalási exporra sokkal alkalmasbbá.

A pulykánál a keresztezést nem ajánlom. A mi pulykáink szép nagyok és súlyosak; birnánk csak annyit tenyészteni, hogy csak Anglia Birmingham városát tudnók pulykával ellátni! Egy pár éve kaptam onnan megbizást, hogy pulykákat korlátlan számban szállítsak oda, de üzletember nem lévén, utasítottam az exportörökhöz. Ajánlják ugyan az újabb időben a pulykák keresztezésére a bronz-pulykát, de hát ennek csak a bakja nagyobb, mint a mi pulykabakunk, a tojója még kisebb, mint a mi tojó pulyánk. Ezért nem tartom alkalmasnak hazai pulykáink keresztezésére. A mit e tekintetben javítólag tehetünk, az csak a vérfelfrissítés, vagyis a rokonvérben való tenyésztés elkerülése, mit jó, kifejlett, erős bakoknak más vidékről való beszerzése által érhetünk el, a mi könnyen eszközölhető, csere útján is, a mikor mind a két fél nyer. Az egyedüli pulyka-bak, melyet keresztezésre ajánlani lehetne, a mexikói fehér pulyka, mely sokkal nagyobb és súlyosabb, mint a miénk, de ennek ára oly nagy, — törzsenkint (1 bak 2 tojó) 300 márka, tehát a mi pénzünk szerint 180 frt o. é. — hogy annak keresztezését gazdasági szempontból ajánlani nem lehet.

Ezért a gazdák és gazdasszonyok szíveljék meg e sorokat és keresztezenek, ha baromfiaikból jövedelmet akarnak húzni. Különösen szól ez a gazdasszonyoknak, kiknek kezében van a baromfitenyésztés és a gazdáknak, hogy ne akadályozzák jó szándékaikban női családtagjaikat.

Grubicy Geyza.

A székelyföld közgazdasága 1894-ben.

(Vége.)

A babtermelés igen kedvező. Hangsúlyozza a fehér babnak a termelését.

A cukorrépa termelésről ezt a statisztikát adja:

		Cukorrépa termés:	
		bevetett terület	termés
		hektár	összesen
		átlag	
		1 hektáron	
		métermázsa	
megye:			
Csik		—	—
Háromszék		746	157718
Marostorda		736	162452
Udvarhely		54	22064
A kamara területén	1894-ben	1536	342234
összesen	1893-ben	931	220213
			211. ⁴²
			220. ⁷²
			408. ⁵⁹
			222. ⁸¹
			202. ⁸⁰

Megelégedéssel konstatálja a jelentés azt, hogy a műtrágyák alkalmazása a kamara területén is nagyobb arányokat ölt, mi által a szálás termények által kivitt talajerő némileg pótoltatik.

A műtrágya használatáról ezt a statisztikát közli:

Kamaránk területére 1894-ben műtrágya érkezett: Marosvásárhely 70 q. Eresztevény 23 q. Imecsfalva 1 q. Kézdivásárhely 120 q. Nyárádtó 268 q. Sepsiszentgyörgy 1268 q. Szászrégen 9 q. Uzon 500 q. Összesen 1894-ben 2259 q. 1893-ban 1110 q.

Terjedelmesen megemlékezik a jelentés az algyógyi földmives iskoláról is.

A háromszékmegyei gazd. bizottság és a marostordamegyei gazd. egyesület működését ismerteti ezután.

A szőlőtermelésnél visszaesést tapasztal s javaslatot tesz a művelési ág fellendítésére.

A gyümölcsstermelés fellendítésére nézve a községi faiskolák szakszerűbb kezelését, vándor előadások tartását, a székelőföldön állami faiskola létesítését hangsúlyozza.

Az állatokkal való kereskedésnek külön fejezetet szentel a jelentés.

Itt is sok hanyatlást lát, a melynek arányában az állatkereskedés is csökkent. A tiszta vérű székely ló és szarvasmarha fenntartását hangsúlyozza.

A juh-tenyésztés is annyira hanyatlott, hogy a gyapjútermelés a helyi szükségletet sem képes fedezni. A gyapjuban való bevétel 3221 m. mázsát tett ki.

A méhészet jól jövedelmezett, a baromfi kereskedés pedig a jelentés szerint a megelőző évekhez képest hanyatlott.

Az erdei terményekkel való kereskedésnél, a terményeknek gyáripari úton, a székely vidéken való feldolgozására nézve a jelentésnek konkrét javaslatai nincsenek, habár e téren a cselekvésre sok mód kínálkozik. A szénégetést, az üzemmódok ez év ezredes ágát ajánlja a nehezebben megközelíthető erdők kihasználására.

A jelentés közgazdasági részének átolvasását ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Kuszkó István.

Kisebb szakközlemények.

Fortélyos bival orvossága. Hogy a bivalat borju nélkül le-hessen fejni, úgy tanultam egy minta tehenészetben: elléskor azonnal kosárba teendő a borju s elviendő, hogy az anyja ne is lássa

Igy is tettem. Nyomban megfejték a bivalat, adott egy kupányi tejet, melyet a borjunak adtunk. A másnapi fejésnél megállott ugyan, vakarás mellett, de hiába fejték, tejet nem adott, harmadnap hasonlóképen, sőt a borja is hiába szopta, nem adta le a tejet.

Azt mondja ekkor az egyik cselédem: adjunk neki 2 kr ára büdöskővirágot (kénpor) korpában, mert ők azt tehénnel is próbálták jó sikerrel. Megpróbáltam s ime, a hogy az orvosságot a bival megette, néhány percz mulva, borju nélkül leadta a tejet.

(N. D.)

Milyen mélységre hatolnak le a búza gyökerei. Dehérain, a grignoni gazdasági intézet kísérleti telepén megvizsgálta, hogy milyen mélyre hatolnak le a búza gyökerei és azt találta, hogy gyakran egész $1\frac{1}{2}$ méterre lehatolnak. Tetard azt tapasztalta, hogy néha $2\frac{1}{2}$ méter hosszúságot is elérnek.

A cziroktermesztés erdélyi részünkben is kifizethetné magát. Nagy figyelem fordítandó a vetőmag megválasztására. A magyar-óvári országos növénytermelési kísérleti állomás útján jó, eredeti vetőmag birtokába juthatunk. Tekintve, hogy egy kat. holdra 6—8 kg. magnál több nem kell, a magbeszerzés nem okoz nagy költséget.

A czirok vetését április hó folyamán eszközöljük az időjárás szerint; kötött talajon legjobb esetben ápril végén. A seprő-czir-
kot 45—46 cm. sortávolságra vetjük s a sorban az első vagy
második kapálás alkalmával 10—12 cm.-re ritkítjuk. Ez esetben
finom bugáju lesz a czirok, mire a gyárosok nagy súlyt fektetnek.

A czirok jó erőben álló földet kíván, miért is istállótrágyába
vetni czélszerű, de ezt okvetlenül ősszel kell leszántani, elleneset-
ben rontja a czirokszakál minőségét.

A czirokszakált a seprügyárosok veszik meg, kiknek száma
hazánkban 18—20. Nevezetesebbek: Braun Lipót és Társa (Kassa),
Szobotka testvérek (Szeged), Ungár Ignác és fia mechanikai ke-
fegyár (Budapest), Falk Ármin és Társa (Debreczen) stb.

K. K.

Lapszemle.

A millenáris újesztendő a magyar gazdáknak, kivált a szőlő-
gazdáknak gazdag ajándékot hozott. A 25 milliós törvény-
javaslatot értjük alatta, mely ép a jubilaris év elején került a ma-
gyar képviselőház asztalára s melynél nagyobb gazdasági fontos-
ságú, közgazdaságilag üdvösebb javaslat felett rég nem tanács-
koztak honatyáink.

Törvényerőre emelkedve ez a javaslat biztosítéka leendő a
magyar bortermelés fellendülésének s ha a benne letett intencziók
a törvény végrehajtásánál érvényre is juthatnak, nem kételkedünk
többé abban, mi iránt eddig épen nem alaptalan aggályok merül-
tek fel, hogy t. i. a bortermelés ismét legfontosabb nemzeti terme-
léseinkhez fog sorakozni.

Egyébb szemáczió is volt a gazdasági politika terén, a bu-
dapesti kartell-malmok megrendszabályozása s így a köz- és me-
zőgazdasági lapoknak volt miről czikkezniök.

* *
A „Hazánk“ január 5-iki számában Hajdú László a mező-
gazdasági statisztika jól szervezettségének s adatainak hitelét védi,
egy ugyancsak a »Hazánk«-ban decz. hó végén megjelent közle-
mény ellenében. A cikk teljes tájékozottságról, de nem teljes ob-
jektivitásról tanuskodik.

Január 10-iki számában a »Hazánk« vezércikkben s külön
nagy mellékleten méltatja a 25 milliós szőlő-felújítási törvényja-
vaslatot.

»Darányinak« — ugymond — »dicsőség, nekünk, agráriusoknak a legnagyobb elégtétel.« Elmondja, hogy e javaslatnak benyújtásával az agrárpolitikának egy sarkalatos pontját tette a kormány magáévá. Reflexiókat tesz a szőlőszetnek a filloxera invázió által befolyásolt alakulására; majd egész terjedelmében közli a javaslat szövegét és indokolását, hozzászól az egyes §§-hoz, azok intézkedéseiből különösen az egyetemleges felelősséget, a kölcsön minimumát 20.000 frtban megállapító tételt kifogásolván.

Január 16-iki számának »Közgazdaság« rovatában az állami erdőtiszték rossz helyzetét panaszló cikket találunk. A 18-iki és 19-iki számok részletesebb tudósítást adnak a Kanitz-fele javaslat tárgyalásáról a berlini birodalmi gyűlésen, mely javaslat tudvalevőleg a mezőgazdasági válság elhárítását célozza s agrárius irányú.

A »Hazánk« január 31-iki számában a fő- és székvárosban felállítandó gazdasági főiskoláról cikkez. »Gazdasági tanintézetekink szerény berendezései« — úgymond — »de még rendeltetésük is más célokat szolgálnak, mint a gazdasági tudományok önálló kutatását és fejlesztését.« — Intézményünk, a mely a gazdasági tudományok igazi templomául szolgálhatna, maig sincsen. Mert míg a gazdasági adminisztráció, a gazdasági gyakorlatot érintő ügyekben a dolgok természete a decentralizációt követeli meg, addig annak az intézménynek, a mely a gazdasági fejlődést van hivatva ebben a hazában megteremteni, a fővárosban kellene lennie.« — »Alkosson Darányi egy szép, egy nagy dolgot a milleniumra; vesse meg alapjait egy kellőleg felszerelt, muzeummal egybekapcsolt gazdasági főiskolának, vagyis egyetemnek.*

A február 2-iki számban *Baross* Károly tollából találunk egy igen aktuális cikket a gazdahitelről. Tarthatatlannak mondja a mai állapotot, mely szerint minden kiskereskedő nagyobb személyi hitelt élvez a pénzügyintézetek részéről, mint a legrendezettebb viszonyok közt élő gazda és birtokos. Reámutat, hogy oly intézményekre van szükségünk, melyek igazi »hitelintézetek« és nem a börzespekulációk támogatói, melyek a tőzsdei esélyek minden változása alatt erősen megállhatnak s főcéljuk a »gazdahitel« kiélgítése.

A „*Köztelek*“ 3-ik, január 8-iki számában a sokat hajtogatott sertéskérdésről cikkez a földművelésügyi miniszter által egybehívott anket alkalmából. Miután a főváros elvállalta egy új sertéskiviteli piacnak a főváros közelében saját rezsjében történendő létesítését, ez ajánlat elfogadását s támogatását feltétlen szükségesnek tartja. Fölötte kívánatosnak mondja továbbá a budapesti fogyasztás kielé-

* Ezen intézmény legkönnyebben és legelőnyösebben Kolozsvárt volna létesíthető, hol mindkét feltétel egymás mellett van, csak egy kapocs kell a kettő közé.
Szerk.

gítésére egy állandó konzumvásár felállítását, mint a mely által a fővárosi fogyasztás fel fog szabadulni a kiviteli piacnak önkénykedése alól az árak tekintetében, mert eddig ez a piac monopolizálta a főváros konzumát is.

A 4-ik szám vezércikkében az őrlési forgalmat szabályozó min. rendeletet s annak méltatását olvassuk. A rendelet jó hatása, cikkíró szerint, a közel jövőben még nem lesz észlelhető, mert a kartell-malmok ma még elég anyaggal vannak ellátva s a rendelet hatályba lépésének idejéig még sok, a régi elbánás alá eső buzát jelenthetnek be. De hova-tovább mindjobban elő fog tűnni a rendelet haszna, mely annak szükséges voltát is igazolandja. Darányinak pedig, mint a földmivelés érdekeit szíven viselő miniszternek a gádzaközönség elismerését biztosítja.

Az 5-ik számban (jan. 15.) Rubinek Gyula a szőlők felújítását célzó törvényjavaslatot méltatja, de rendelkezései ellen több pontban kifogást emel. Így nem tartja helyesnek a javaslatnak amaz irányát, hogy a szőlők rekonstruálását főképp kész ojtványoknak a telepítők rendelkezésére bocsátásával igyekszik előmozdítani, mert megfelelőbbnek tartaná az oly telepítést, melynél a gazda maga okulna bele lassanként az amerikai kultúra minden fázisába, kezdve az ojtvány készítésén.

A 6-ik szám teljes szövegével közli a javaslatot.

A 8-ik számban Bottlik József a föld értékének s az érték. tőzsde jegyzéseinek összfüggését magyarázza, azon konkluzióra jutva, hogy az utóbbi ingadozásai a föld árának is nagymérvű ingadozását vonja maga után, mi gazdasági szempontból épen nem kívánatos.

A 10-ik, febr. 1-i számban a sertésforgalom újabb akadályairól s a gipsz hatásáról találunk érdekes részleteket; míg báró Pachtenkirch Oszkár az első, Magyarországon épült komlószárító leírását adja.

A febr. 5-iki 11-ik szám többek közt egy, a gazdasági geologia körébe vágó cikket közöl, Magyarország hidrológiai térképével.

A *»Magyar Gazdák Szemléje«*, ujonnan megindult folyóirat, a Magyar Gazdaszövetség közlönye, szerkesztője Bernát István. Az első januári füzet a közgazdasági élet legkülönbözőbb ágaira kiterjeszkedő közleményeket hoz, melyeken végig vonul a mezőgazdasági érdekek kiemelésének törekvése.

A *»Mezőgazdasági Szemle«* elejétől végig érdekes tartalommal jelent meg. Cikkei közül különösen kiemeljük az első hármát. Az első Pókay Dezső cikke s címe magában foglalja egész tartalmának megjelölését: *»Minő intézkedések által volna előmozditható és van-e okunk mezőgazdálkodásunk jövedelmezőségének föllendü-*

lését reményleni?« Cselkó István a magyar-óvári gazd. akadémia jeles tanára »Új úttörő a takarmányozástan terén« czimen, Dr. E. Pott 1895-ben »Unsere Ernährungs-chemie« czim alatt megjelent s a modern takarmányozástan elvei ellen sokban súlyos vádakát emelő könyvének irányelveit ismerteti.

Nem kevésbbé figyelemre méltó czikk Ruffy Pál-é, mely a jobb mivelés befolyásáról a birtok jövedelmezőségére értekezik.

A »*Borászati Lapok*« január hó 12-én megjelent ez évi 3-ik számában „23 év története“ czimen Kala Péternek, a párisi szőlőszeti kísérleti állomás vezetőjének fölötté érdekes visszatekintését kezdi meg, a Franciaországban a fillokszera ellen 23 év óta folytatott küzdelemre s annak egyes eredményeire. Ugyanezen számban 14 oldalon alaposan foglalkozik a szőlőfelújítási törvényjavaslattal.

A 6-ik számban a csemege-szőlő termeléséről találunk érdekes, illusztrált cikket.

A „*Magyar Bortermelőik Lapja*“ megszűnt, illetőleg egybeolvadt a „*Borászati Lapok*“-kal.

„*A Szőlő és Borgazdasági Lapok*“ 2-ik jan. 12-iki számában a szőlőfelújítási törv. javaslatot méltatja s a gőzekét ismerteti a szőlőrigolozás szolgálatában; 3. számában gf. Bethlen, gf. Festetich és Darányi földművelésügyi miniszterek arcképét hozza s Mágócsy Dietz Sándor dr. tollából a *Faux Rithisma* nevű szőlőbetegséget ismertetve, megnyugtatta a szőlősz-közönséget e gomba ártatlansága iránt. 5. számában (febr. 2.) egy a szőlők metszését tárgyaló hosszabb illusztrált cikksorozat indul meg Engelbrecht Károly tollából. Minden számában hoz a »*Szőlő és Borgazdasági Lapok*« a »*Szőlőgazdaság beszélő képekben*« czimen sokszorosításokat a mileniumi kiállítás szőlőszeti csoportja részére készült rajz-csoportozatból.

V—r K—ly.

Külföldi lapokból.

A szarvasmarha szájfájása könnyen átragad az emberre is és veszedelmes betegséget idézhet elő. Ezt a tényt több rendbeli kísérlet és sok megtörtént eset bizonyítja. Ujabbán a „*Deutsche Landwirtschaftliche Zeitung*“ közöl két esetet. Az egyik egy asszonyról szól, kinek kezét a szájfájós tehén nyelvével felhorzsolta; az asszony nemsokára ágyba került s 7 hétig kellett azt őriznie; 42 fokos láza támadt, szájában sok fekély képződött s hosszú időn át nem tudott semmit enni és annyira elgyengült, hogy életét megmenteni csak nagy bajjal lehetett. — A másik esetben egy fiatal cselédleány kapta meg a szájfájást s a súlyosan fellépett betegséget majdnem megölte.

A törökbúza zászlóját — bugáját — sok helyt letörni szokták a szemekérésének siettetésére. Amerikában évek óta összehasonlító kísérleteket végeznek abból a célból, hogy megtudják, van-e valami haszna a bugázásnak vagy nincs, mely utóbbi esetben kár költeni erre a munkára. Ezeknek a kísérleteknek s az összegyűjtött tapasztalatoknak eredménye olyannyira ellentmondó, írja az »*University of Illinois Bulletin*«, hogy azokból semmi biztos következtetést vonni nem lehet, ezért a kísérletek és megfigyelések okvetlenül folytatandók.

A tögyön, a csecsekben nem ritkán kisebb-nagyobb sömölcsök nőnek olyan helyen is, hogy úgy a szopás, valamint a fejes fájdalmat okoz s ezért nyugtalanítja a tehenet, elrugja borját és felrugja a sajtárt, kárt okozva mind a két esetben. Néha vérzenek a sömölcsök és helyükön csunya seb támadhat. Egyik-másik sömölcs magától elszárad s a baj minden kezelés nélkül elmúlik. Az alkalmatlan helyen levő sömölcsöt legjobb egy erős selyemszállal jól alakítani, mire nemsokára elszárad és lehull. De ezt csak abban az esetben lehet megtenni, ha — bármilyen rövid — nyelen ül a sömölcs. Ha nincs nyele, tehát a bőrön fekszik a sömölcs, ollóval le kell csipni a tetejét és azután pokolkővel égetni több ízben, mindaddig, míg az ép bőrig eltávolított a sömölcs-rész. Ha több napon át jódtincturával ecseteljük be az ilyen sömölcsöt, szintén elmúlik. Salétromsavat is lehet ellene használni, üvegpálczával mázolván rá egy cseppt; minthogy azonban a salétromsav nagyon maró hatása, ügyelni kell, nehogy az ép bőrre jusson belőle valami. — *Oestr. Landw. Ztg.* (sz. á.)

Irodalmi Szemle.

Magyar Gazdák Szemléje. A magyar gazdaszövetség folyóirata. Szerkeszti: Bernát István.

A múlt évi III. országos gazdakongresszus határozatainak végrehajtása érdekében gróf Károlyi István elnöklété alatt megalakult a *Magyar Gazdaszövetség*, melynek első életnyilvánulását képezi a most megindított havi folyóiratnak első füzeté. A folyóirat célja: napirenden tartani és alapos eszmecsere tárgyává tenni a magyar mező- és közgazdaságnak aktuális tárgyait. Ezt a célt tükrözi vissza már az első füzet tartalma, mely a mezőgazdaság

válsága és aranyvalutáról, a hazai szövetkezeti mozgalmakról, a tőzsdei különbözeti üzletekről, fogyasztási adók és a kiegyezésről és a czukorkartellről tartalmaz kimerítő értekezéseket, ezenkívül különféle rovatában közli és nyilvántartja a hazai és külföldi agrármozgalmakat, irodalom rovatában pedig a hazai és külföldi köz- és mezőgazdasági irodalom termékeiről számol be.

A „*Magyar Gazdák Szemléje*“-nek előfizetési ára egy évre 6 frt, a gazdaszövetség tagjai ingyen kapják. Megrendelhető a szerkesztőnél (Budapest, Köztelek).

A „*Gyümölcskertész*“, kiadja: a földművelésügyi m. kir. miniszterium, szerkeszti: Molnár István, orsz. gyümölcsészeti miniszteri biztos.

Célja ezen lapnak a kert- és szőlőtulajdonosokat, kis gazdákat oktatni, kérdéseikben gyakorlati tanácsokkal támogatni, a közséگی faiskolák berendezése és kezelésénél a tanítókat és kertészeket útbaigazítani.

A legelső szakférfiak tollából hoz közleményeket a gyümölcs-termelés, szőlőművelés, gyümölcsfeldolgozás és értékesítés, továbbá a konyha- és haszonkertészet köréből.

Közhasznu kérdések és feleletek rovatában minden fontosabb kérdésre nyílt feleletet ad. Közös üzleti tárczájában minden előfizető ingyen hirdetheti eladó terményeit és csemetéit és keresheti a vásárolni szándékolt kertészeti terményeket és tárgyakat.

Közli évenként a magyar gyümölcsöt kereső külföldi kereskedők címjegyzékét; az összes állami telepeken eladó és kiosztás alá kerülő fákat, csemetéket, szőlővesszőket.

Ingyen közli a kertészeti állásokat és az állást keresők hirdetését. Szóval e lap egészen a kigazda és termelő ügyének szolgál és hogy mennyire megfelel e célznak, leginkább mutatja, hogy már eddig is 10129 előfizetője van.

A lap havonként kétszer jelenik meg 1—1½ ívnyi tartalommal és számos sikerült ábrával. Minden évben egy hazai gyümölcsfajtának sikerült színes képét ingyen melléklí. Ára ezen lapnak egész évre csak 1 frt, mely a kiadóhivatalnak (*Athenacum r. társulat, Budapest, Ferencziák tere*) egyszerre küldendő be. Ajánljuk gyümölcskedvelő gazdáink figyelmébe.

Vegyes közlemények.

— **Egyletünk és az „Adria“.** Az erdélyi gazdasági egylet — hivatásánál fogva — figyelemmel van a gazdaságközönség minden irányu érdekei iránt; arra is kiváló súlyt fektet, hogy *tagjai biztosítási ügyletekben a lehető legmesszebbmenő kedvezményekben részesüljenek.* E célból egyletünk 12 évre szóló szerződést kötött tavaly az »*Adriai*« biztosító-társasággal, mely 1838-ban, tehát 58 év előtt alakult s 34 millió forint vagyonbiztonsági tőke fölött rendelkezik. A szerződés értelmében az egylet tagjai oly kedvezményekben részesülnek, melyeknél messzebbmenők a biztosítási ügy jelen körülményei között el nem érhetők. Mivel a szerződésben előre megállapított és már magában legolcsóbb díjakon, valamint 10 éves biztosításoknál szokásos 20% engedmény, vagy 2 ingyen éven kívül minden egyleti tag tűzbiztosításainál külön 25%, azaz huszonöt százalék díjengedményben, jégbiztosításaiknál pedig öt százalék engedményben részesül. A jégbiztosításokra szintén kedvező feltételeken kötött a szerződés, a mennyiben minden egyes Erdélyi Gazdasági Egyleti tag, tekintet nélkül a biztosítandó összegre, a mindenkori tiszta díjábólkülön 5% engedményben részesül; ha pedig a biztosítandó összeg 10.000 frtot elért vagy azt meghaladja, úgy ilyen esetben, jutalék czimén 5% kedvezményt nyer. Ezen szerződéshez hasonló kedvezmények ez idő szerint, sem a kölcsönösségen alapuló biztosító szövetkezeteknél, sem bármely más társulatnál el nem érhetők és ez által is oly kedvezményekben részesítettjük tagjainkat, mely magában is érdemessé teszi egyletünk tagjává lenni. *Mindazoknak, kik e szerződés iránt érdeklődnek, azt szívesen megküldi kívánatra*

az »Erdélyi Gazdasági Egylet« titkári hivatala, forduló postával. (Kolozsvár, belközép-utcza 11-ik szám.)

— **A mezőgazdasági hitel** érdekében még talán ezen ülészak alatt előterjesztendő törvényjavaslat készült el a földművelési miniszteriumban. A javaslat — mint halljuk — a mezőgazdasági hitelt olykép kívánja előmozdítani, hogy az ország lehetőleg minden nagyobb községében korlátlan szavatosságú szövetkezetek — és ezeket szervezetileg egyesítő megyei szövetkezetek — létesíttessenek, melyeknek hiteligé nyeit egy országos szövetkezeti központ elégítené ki. — A Magyar Agrár- és Járadékbank — mint ezen contemplált központ — a pénzügyi ellátáson kívül, a megyei szövetkezetek felett felügyelői jogot fog gyakorolni. Az egész szervezet feletti állami felügyelet ezen intézet útján eszközöztetnék, mely intézetnek, — különösen a szövetkezeteknek adott kölcsönök alapján kibocsájtandó mezőgazdasági járadékjegyekre nézve a törvényjavaslat speciális kedvezményeket biztosít.

— **Lóhere-vetőmagot**, teljesen arankamentesen és j u t á n y o s a n szerezhetnek be gazdáink az »Erdélyi Gazdasági Egylet« *heremagtisztító-raktárában* levő anyagból. Értésítéssel készséggel szolgál a titkári hivatal.

— **A fogarasi állami ménes** feloszlatásáról szóló újabb híresztelések, melyeket némely fővárosi és több vidéki lap is átvett, mint authentikus forrásból értesülünk, minden alapot nélkülöznek.

— **Kedvezményes beszerzési forrás** egyletünk tagjai részére. Felhívjuk egyletünk tisztelt tagjainak figyelmét arra a nagy kedvezményre, melyet a »Magyar mezőgazdák szövetke zete«, melynek egyletünk is részvényes tagja, nyújt felszerelési és fogyasztási cikkeknek általa eszközölt beszerzésénél. Ezen — 12% — engedményt, egyletünk útján, tagjaink is igénybe vehetik. A szövetkezet alapszabályait és heti üzleti értesítőjét kívánatra ingyen küldi meg bárkinek.

— **A búza ára és a túltermelés.** Vannak bizonyos körök, melyek a búza árának évek óta tartó hanyatlását még min-

dig a túltermelésnek igyekeznek betudni. Mennyire alapos ez a nézet, azt megítélhetjük a londoni »Statist«-nak ez előkelő angol folyóiratnak következő adataiból: Múlt évi augusztus 3-tól január elejéig a tengerentúli államok, továbbá Románia és Oroszország búza-exportja volt 1895-ben 18,432 quarter, míg a megfelelő időszakban, azaz 1894-ben 19,332 ezer quartert tett ki. 1896-ban Argentina exportja nem lesz több egy millió tonnánál, 1894-ben másfél millió volt. Ausztrália tetemes bevitelre szorul, melyet valószínűleg Californiából fog fedezni. Az árak mindamellett korántsem emelkednek úgy, a mint kellene. Akármi okozza tehát az árak stagnációját, akár a monometanizmus, akár a különbözeti üzletek, a túltermelésnek nincsen szerepe benne, egyszerűen azért, mert ez a falra festett rém nem létezik s csak arra jó, hogy azokat, a kik nem néznek a dolog velejébe, tévútra vezesse s úgy állítsa oda a világ gazdáit, mint a kik saját szerencsétlenségüknek a kovácsai. Pedig nem azok.

— **Kiosztandó könyvek.** Egyletünk irodájában az alább írt könyvekből néhány felesleges példány lévén, azokból kívánatra szívesen küldünk egyletünk tagjainak teljesen díjtalanul.

1. Az erdélyi szarvasmarhatenyésztés feladatai, *Egán Edétől.*
2. A cukorrépa-termelés vezérfonala, *Szemere Hubától.*
3. A szőlő peronoszpóra betegsége, *Linhárt György és Mezei Gyulától.*

Gyulától.

4. A műtrágyák alkalmazása, herényi *Gothárd Sándortól.*
5. A Mezőség kopárainak befásítása, *Fekete Lajostól.*
6. A törvényes főhibákról és a kezességről, *Reich Alberttől.*
7. Jelentés Magyarország selyemtenyésztéséről és selyemiparáról, a földmívelési m. kir. ministerium országos *selyemtenyésztési felügyelőségétől.*

8. Az Erdélyi Gazdasági Egylet állatkiállítási szakosztályának működése 1882—1889, Dr. *Szentkirályi Ákostól.*

9. Gépek és eszközök az Egyesült államokban, *Loosy Adolftól.*

— **A Bábolnai m. kir. áll. ménesebirtok** tiszta vérű simmenthali tehénészetéből 24 darab *tenyészbika* 1896. évi márczius 7-én d. u. 2½ órakor a kis-bábolnai bikatelepen, szóbeli árverés útján el fog adatni.

— **Bikakiállítás és vásár.** Az udvarhelymegyei gazdasági egylet Sz.-Keresztur nagyközségben (vasúti állomás) folyó évi február

hó 29-én díjazással összekötött tenyészbika-kiállítást és folyó évi márczius hó 1-én hatóságilag engedélyezett országos jellegű tenyészbika-vásárt rendez. Ugy a kiállítás, mint a vásár rendezésére Br. Gamerra Oszkár főszolgabíró (lakik Székely-Keresztúron) elnökleté alatt, Br. Orbán Ottó, Gyórfy Lajos, Balassy Sándor és Jakabházi Gábor személyükben, egy 5 tagu rendező bizottság küldetett ki; ez okból a tenyésztők, kiállítók, vevők és eladók a tenyészbikák bejelentése, azok szállítása, elhelyezése és élelmezése érdekében forduljanak közvetlen a rendező bizottság elnökéhez.

— **Székely-keresztúri bikavásár márczius elsején.** Sanyaru és pangó gazdasági viszonyaink közt, melyek évről-évre rosszabbodnak, kellemes mértföld-jelzője a két Küküllő és Nyárad melléki gazdáinak a székely-keresztúri bikavásár márczius 1-sején, mely nemcsak zseböknek hajt hasznot, de örvendeztet szemet, lelket, látván évről-évre a haladást a keleti erdélyi faj marhánál, melyet kizárólag szorgalmuk és szakértelmöknek köszönhetnek. Bizvást is jöhet oda a vevő, mert itt nemcsak a szemnek leli meg a jó apaállatot, de bizhat annak fajfenntartó képességében, mert nemcsak oly hirneves tenyésztőnél, mint Sperker, br. Kemény, de egyszerű székely gazdánál is oly gondnal és kiválasztással történik a tenyésztés, mely egy arabs-ló tenyésztőnek is becsületére válnék. Ez évi vásár különösen érdekesnek ígérkezik, mert a nagyméltóságú miniszter nemcsak hogy a már febr. 29-én tartandó díjazásra díjakat ígért, továbbá az állam által vásárlásokat eszközöltet, de kiváló érdeklődésének a keleti faj marha iránt személyes megjelenése által is bizonyítékot szolgáltat. A rendezést kiváló érdeklődés mellett beszélte meg az udvarhelyvármegyei gazdasági egylet — mely a közigazgatás és a független gazdaközönség harmonijának mintaképe s a négy tagu rendező-bizottság élére br. Gamerra Oszkár főszolgabírót kérte fel. Az eladók remélhetőleg a távoli vidékről is felhajtanak, ez lévén az erdélyi szarvasmarha-apaállatok legbiztosabb piacza, vevőknek nem lesznek hijján, mert nemcsak hogy a szász községek felismerték, hogy hol lehet jó apaállatot vásárolni, de oly tekintélyek, mint két-három Teleki-uradalom vezetője, továbbá br. Jósika Gábor ott szerzik be vérfrissítőjüket. Az idén a Királyhágón túlról is több hirneves tenyésztő szándékozik kora fejlődésü és mélyebb erdélyi állattal keresztezni. (U. Z.)

— **Borkivitelünk.** Franciaország — mint hírlik — a mult évi gyöngö szüret után aligha nem nagyobb mennyiségű borbevitelre szorul, mely körülmény reánk nézve igen örvendetes volna, mert Franciaországban magasabb szesztartalmu boraink jó piacra találnának.

— **A háromszékmegyei gazdasági kiállítás.** Háromszékmegye gazdasági bizottsága Sepsiszentgyörgyön 1895. évi október 27-től november 4-ig gazdasági kiállítást rendezett, melyről *Sipos Samu*, a kiállítás rendezője, a gazda-bizottság múlt hó folyamán tartott ülésében számolt be. E jelentés lapunk részére beküldetvén, annak rövid, vázlatos kivonatát a következőkben ösmertetjük: A kiállítás — a közvélemény s annak hű képviselője a helyi és vidéki szak- és más irányú sajtó véleménye szerint — a várakozásnak teljesen megfelelt. A földmivelésügyi miniszterium által négy nyelven kiadott földmivelésügyi értesítő is kiállításunkról nagyon elismerőleg nyilatkozott, más vármegyéket hasonló kiállításokra buzdított s a székely gazdát primitív eszközeivel is, mint haladó, modern gazdát tünteti fel, mert a székely szorgalom a modern eszközöket is legyőzi. Hogy Háromszékvármegye mezőgazdasága az ezredéves országos kiállításon méltóan legyen képviselve, e kiállításon jelöltettek ki az alkalmas tárgyak. Az országos ezredéves kiállítás mezőgazdasági csoportjának igazgatója: *Krisztinkovits* Ede osztálytanácsos úr, a legilletékesebb bíráló, látogatása alkalmával a gabonaneműek összességét méltónak találta az elküldésre, a mi 123 üvegbe becsomagolva már kész is van és bármely perczben indítható rendeltetési helyére. Az osztálytanácsos úr, a mezőgazdasági csarnoknak kalászosokkal való díszítését Háromszékmegye terményeiből fogja készíttetni, a mely célra mintegy 180 frt értékű kérés búza, rozs, árpa és zab termés már el is küldetett. A »Háromszékvármegyei általános tanítótestület« egyesületileg tett látogatása alkalmával a „*Hungária*“ budapesti műtrágyagyár szakképzett képviselője a műtrágyázásról 150 -- 160 tanító előtt tartott előadásával felhívta a tanítók figyelmét, hogy mint a nép, — illetve a gazdaközönség hű tanácsadói, ott, hol az öserő kihasználva, a gazda minden szorgalma sikertelennek látszik s kétségbeesve áll terméketlen földje előtt; a tanító a műtrágyák okos használatára irányítsa a csüggedő gazda figyelmét. A terménykiállításon a takarmánynövények gazdagsága keltette fel önkéntelenül a figyelmet, mely innár minden belterjes gazdaságban méltó versenytársa kezd lenni a gabonaneműeknek. Minő sokkal szebb képc lett volna az így is gazdagnak és szépnek bizonyult állatkiállításnak, ha az állatok takarmányozása nemcsak a rétre, szalmaneműekre, silány török és polyvára szorítkozna, hanem a szántónkon termelt takarmánynövényekre?! Így azonban fájdalmasan érintette a kiállítási bizottságot a földmivelésügyi miniszterium kiküldöttje előtt, — hogy a leghasznosabb háziállat: a fejős tehén nem volt úgy képviselve, hogy jutalomra méltónak találtatott volna. Ki tanulást keresett, találhatott a kerti vetemények, gyümölcsök s azoknak feldolgozása, conserválása körül is, melyek mintegy fölhívták

a figyelmet [arra, hogy mily sok még a teendő; először azon czélból, hogy saját háztartásunk élvezetessé, gazdagabbá tegyük; azután kivitelre is termelve, jövedelmi forrást nyújtsunk s kevés erővel, kis területen, számba sem vehető tőke befektetéssel a mostani jövedelmet nagyobbá tegyük! A kiállítás tárgyilagos hű képét a következő statisztikai adatokkal világítom meg. A kiállítási program tervezet szerint XI. csoportba osztott kiállítási tárgyak a következőleg voltak képviselve. I. *Talajnemek, trágyaszerek*: 9 kiállító. II. *Gazdasági berendezés, üzemtervek*: 5 k. III. *Gabna, hüvelyesek, takarmánynövények s azok magvai*: 53 k. IV. *Kereskedelmi- és gyógynövények s azok magvai*: 31 k. V. *Disz, konyha- és gyümölcs-kertészet*: 66 k. VI. *Állattenyésztés és pedig a) ló*: 221 darab 106 k. b) *Szarvasmarha*: 180 darab 58 k. c) *Sertés*: 54 darab 15 k. d) *Baromfi*: 41 drb. 12 k. e) *Juh*: 37 drb 8 k. VII. *Méhészet*: 3 k. VIII. *Selyemtermelés nem volt képviselve*. IX. *Tejgazdaság*: 1 k. X. *Gazdasági eszközök, gépek*: 13 k. XI. *Erdészet*: 5 k. A kiállított tárgyak felett hét bíráló-bizottság mondott ítéletet s a kitüntéseket, jutalmazásokat következőkben állapította meg: 1. Gazdasági termények, eszközök, gépek kiállítói közül kitüntetett: diszoklevéllel 51; dicsérőoklevéllel 41 kiállító. 2. Lótenyésztésnél adatott 9 disz-, 7 dicsérőoklevél. 3. Szarvasmarha tenyésztésnél 13 diszoklevél. 4. Sertés tenyésztésnél 10 dicsérő-oklevél. Pénzjutalom a megállapított program szerint az állatkiállításon kiosztatott 913 korona. A kiállítás rendezője által a kiállítás végeztével benyújtott és számvévoileg felülvizsgált, jóváhagyott számadás szerint a kiállítás költségei: 1. Gazdasági termények, eszközök, gépek kiállítása: 625 frt. 2. Állatkiállítás jutalmazásokkal együtt 494 frt 35 kr. Összesen 1119 frt 35 kr azaz Egyezerszáz-tizenkilencz frt 35 kr, mely összegből 1052 darab, részben 30 — részben 20 és 10 kros jegyekből bevétetett 224 frt 50 kr s így a gazdasági bizottság pénztára a kiosztott pénzjutalmakkal együtt 894 frt 85 krt fedezett.

1896. január havi állat és állati nyerstermény-forgalmunk Románia, Szerbia és Bulgáriával.*

Behozatalunk

Romániából a határszéli belépő állomásokon:

55 drb ló.	655 » tej.
1396 kg. marhabőr:	15 » vaj.
9370 » juh-, kecske- és báránybőr.	6541 » belek és hólyagok.
0'5 » vadbőr.	5442 » szarv, pata és köröm.
925 » tőró.	5544 » gyapju.
	122 » rongy.

* Közlés esetén kérjük a forrás megnevezését.

Kivitelünk	
<i>Romániába:</i>	
1 drb.	ökör.
4 »	tehén.
2 »	bika.
78 »	ló.
1256 kg.	báránybőr.
13 »	vaj.
296 »	lószőr.
143 »	belek és hólyagok.
Behozatalunk	
<i>Bulgáriából:</i> semmi.	

Kivitelünk	
<i>Bulgáriába:</i> 20 kg. vaj.	
Behozatalunk	
<i>Szerbiából:</i>	
47 drb	ökör.
1 »	tehén.
12431 kg.	juh- és kecskebőr.
140 »	nyers sertéshús.
80 »	zsir.
200 »	szarv, pata és köröm.
Kivitelünk	
<i>Szerbiába:</i> 101 kg tej.	

Szerkesztői üzenetek.

Munkatársainknak. E helyen is igen kérjük tisztelt munkatársainkat, hogy — felhasználva a téli évszak kedvező alkalmát — minél gyakrabban keressék fel lapunkat közleményeikkel. Szerkesztőségünk mindazoknak, kik lapunkat szellemi támogatásban részesítik, tiszteletpéldányt küld és a közölt cikkeket minden szaklapnál magasabb írói tiszteletdíjjal honorálja. — **D. H. V.** Becses cikkét közzélni fogjuk, jelen számunkból az aktuálisabb cikkeket kiszorították. Kérünk újabbat is. — **F-i B.** Szívesen átdolgozzuk cikkét s Mihelyt sorát ejtethjük hozzuk. Lapunk első számában — a sorok között — megírtuk, hogy nem a külalak, a fogalmazás szépsége az, a mit mi kívánunk, hanem a lényeg, az igazság. Ha ép a gyermek, mi szívesen felöltöztetjük — az apa neve alatt. — **Birtokrendezésünkről.** Incognitóját bizonyára megőrizzük. — **H. E.** A tiszteletpéldányt a kívánt címre küldtük. Köszönjük szíves érdeklődését. Jövő számunkban jöni fog. — **S. S. A** kérdeztet forma már kiment divatból, nekünk túl naiv. Irjon önálló, hosszabb vagy rövidebb leírást sikeres kísérletekről, bevált újításokról, specialis vidéki szokásokról; vessen fel, vagy ismertessen új eszméket, melyek a mezőgazdasági nyomott helyzetben valósággal segíteni tudnak, vagy irjon tárgyilagos kritikát a téves felfogásokról. Mindent szívesen közlünk, a mi csak egy fokkal előbbre viszi ügyeinket. — **A sertésvészről.** Ne vegye rossz néven, ha e cikkét most nem adjuk, a mint láthatja, már megelőzték. Kéziratát kívánatára — kivételesen — visszaküldjük, kérve valamely más tárgy dolgozatát. — **K. B. M.-Vasárhely.** Ha megengedi, elteesszük május—juniusra, addig nem aktuális. — **L-i.** Az írói tiszteletdíjokat minden szám megjelenése után, azonnal és kérés nélkül, postautalványon küldjük. — **Sz. V.** Nevezett munkát ugyan már ismertettük, de azért sorát ejtjük. Kérünk másokat is. — **Sz. G.** Valamelyik következő számunkban hozzuk. — **Nádszövő-gyár.** Márciusi számunkban. — **A fekete ugar.** Jövő számunkban közöljük, nagyon érdekes munka. — **Sz. J.** Jelen számunkra későn jött.

— A „Hungária“ műtrágya, kénsav és vegyi-ipar részvénytársaság jelentése Budapest. Jegyzéseink azonnali és a tavaszi szállításra a következők:

Kettős szuperfoszfát 40 ^o / ₁₀₀	16.— — 16.50	frt.
Prima szuperfoszfát 16—18 ^o / ₁₀₀	4.25 — 4.75	»
Thomas-salak 22—25 ^o / ₁₀₀	3.35 — 3.65	»
		8*

Kalitrágya 20—22 ^o / ₁₀₀	2.50 — 2.75	frt.
Ammoniak-szuperfoszfát 10—12 ^o / ₁₀₀ +3—5 ^o / ₁₀₀	4.85 — 6.65	»
Kénsavas káli 90—95 ^o / ₁₀₀	9.70 — 10.20	»
Chilisalétrom	10.75 — 11.30	»
100 kg.-ként zsákkal együtt, elegysúly tiszta súly gyanánt az egyes állomások távolsága szerint.		
Vasgálicz Ia.	3.— — 3.20	frt.
» IIa.	2.75 — 3.—	»
Rézgálicz	24.— — 25.—	»
100 kg.-ként zsákkal együtt, 50 kg.-os hordókbán Budapesten.		

Erdélyrészi vásárok jegyzéke 1896. márczius 1—31-ig.

(NB. Ha valamely vásár ünnep- vagy vasárnapra esik, akkor a rákövetkező hétköznapon lesz megtartva. A napok a kirakó vásárok napját mutatják, a mely nap előtti 2—3 hétköznapon vannak a marhavásárok.)

1. Darócz, Dicső-Szt.-Márton, Lekencze, Sz.-Keresztur. 2. Nagy-Sink. 3. A.-Venicze, Brulya. 4. Sepsi-Szt.-György. 5. Alamor, Deés. 7. Zilah. 9. Felvincz. 10. Hadad. 11. Székely-Udvarhely. 12. Harasztkerék, Kolozsvár, Szentegyházás-oláhfalva, Sz.-Nagyfalva. 14. Szászváros, Vajda-Hunyad. 15. Szilágy-Cseh. 16. Bonczhida, Kis-Sink, Radnót, Segesvár. 18. Bolkács, Uzon. 19. Bögöz, Csik-Szt.-Domokos, Egerbegy (Tordam.) Gör-	- csön, M.-Gyerő-Monostor, Mártontelke, Miklóstelke, N.-Apold, Parajd, Vajdaháza, Vajda-Kamarás. 20. Szilágy-Somlyó. 21. Bilak, Erdő-Szent-György. 23. Apold, Szent-Ágota. 25. Óralja, Boldogfalva. 26. Erzsébetváros, Földvár, Maros-Vásárhely, Szinye. 27. Topánfalva. 28. Balászfalva, Gyergyó-Szent-Miklós. 29. Egerhát. 30. Alparét, Csik-Szent.György, Héjasfalva, Kőhalom, Küüllővár, Kürpöd, M.-Oroszfalu, Mócs, Szász-Csór, Ujgyház, Zentelke. 31. B.-Hunyad, Gyulafehérvár.

Kiadó-tulajdonos:

Az „Erdélyi Gazdasági Egylet.”

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.